

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Barbora Klusáková

**Péče řádného hospodáře
v judikatuře českých soudů**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Kateřina Eichlerová, Ph.D.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 15. 11. 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 135.891 znaků včetně mezer.

V Praze dne

.....
Barbora Klusáková

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala JUDr. Kateřině Eichlerové, Ph.D., vedoucí své diplomové práce, za inspiraci, cenné rady, připomínky a za veškerý čas, který mi věnovala. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za velkou podporu během mých studií.

*„Soudní judikatura by měla
ukazovat cestu ke spravedlnosti,
předvádět vzorce chování v rozporu s ním
a být zdrojem poznání právního myšlení.“¹*

¹ BAXA, J. in BOBEK, M., HOŘÁK, J., KÜHN, Z., a kol. *Judikatura a právní argumentace*. 2. vyd. Praha: Auditorium, 2013. ISBN 978-80-87284-35-3. s. 17.

Obsah

Úvod.....	1
Kapitola 1: Objektivní versus subjektivní standard péče řádného hospodáře	6
1.1 Historická a teoretická východiska.....	6
1.2 Současná právní úprava.....	10
1.3 Judikatura soudů k otázce pojetí standardu péče.....	17
1.4 Dílčí shrnutí.....	26
Kapitola 2: Je péče řádného hospodáře smluvní či zákonnou povinností?	30
2.1 Povinnost náhrady škody před a po rekodifikaci civilního práva	31
2.2 Spor o povahu právního vztahu a režim odpovědnosti	34
2.3 Povaha zastoupení jako předpoklad charakteru povinnosti?.....	41
2.4 Dílčí shrnutí.....	49
Závěr	52
Prameny.....	56
Monografie a komentáře	56
Odborné články	58
Elektronické zdroje	60
Rozhodnutí	61
Právní předpisy.....	62
Seznam zkratk, klíčová slova, název práce v anglickém jazyce:	63
Abstrakt.....	64
Abstract.....	65

Úvod

Pojem péče řádného hospodáře má svoje nezastupitelné místo v právu již od dob římských a jeho význam ještě více vzrostl díky poznatkům *corporate governance*, systému efektivní správy a řízení obchodních korporací.² Péče řádného hospodáře představuje zákonem upravený standard jednání členů volených orgánů nejen obchodních korporací, ale všech právnických osob.

Základ standardu péče nacházím v ustanovení § 4 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“), z něhož vyplývá zásada, že od každé svéprávné osoby lze očekávat, že se bude v právním styku chovat pečlivě a opatrně. U členů volených orgánů, kteří jsou ze své podstaty povoláni k řízení či kontrole činnosti korporace, se pak setkáváme s vyššími nároky na takové schopnosti. Je to z toho důvodu, že kvalita jejich péče má významný dopad na fungování samotné korporace a ve výsledku i na její okolí, včetně věřitelů.³

Mimo pojem „standard péče“ bývá péče řádného hospodáře nazývána rovněž jako „*fiduciární povinnost*“, což mě přivádí k latinskému pojmu *fiducia* (v překladu důvěra, jistota). Ve starém právu římském šlo konkrétně o smlouvu spočívající v postoupení vlastnictví věci tzv. „věrné ruce“, *fiduciantovi*, který se vlastníkovvi zavázal k nakládání s věcí předepsaným způsobem a případně k převedení vlastnictví k věci zpět.⁴ Ačkoli není správa obchodních korporací spojena s převodem vlastnického práva, považuji za zásadní společný základ obou institutů, tj. svěřit věc a věřit jiné osobě.

Základní účel zakotvení péče řádného hospodáře do právní úpravy je tak dle mého názoru dvojitý. Primárním cílem je ochrana právnických osob a dalších zájmových skupin (věřitelů právnické osoby, jejich zaměstnanců, společníků atd.) před nepečlivým, neuváženým a neloajálním jednáním členů jejich volených orgánů. Sekundárně pak institut přispívá k právní jistotě členů, že nebudou odpovědni za případně vzniklou

² Téma je podrobněji zpracováno v dalších monografiích, např. BORSÍK, D., HURYCHOVÁ, K. a kol. *Corporate governance: kolektivní monografie*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. [Právní rukověť]. ISBN 978-80-7478-654-9.

³ PATĚK, D. in ČERNÁ, S., ŠTENGLVÁ, I. a PELIKÁNOVÁ, I. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-735-5. s. 174-175.

⁴ *Ottův slovník naučný: illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*[online]. Praha: Paseka, 2003. ISBN 80-7203-007-8. s. 175. [cit. 16. 1. 2019]. Dostupné z: <http://www.archive.org/stream/ottvslovnknauni08ottogoo#page/n186/mode/2up>

škodu, pokud se při výkonu své funkce budou pohybovat v zákonných mezích řádné péče.

Povinnost péče řádného hospodáře byla do našeho právního řádu znovuzavedena po dlouhé odmlce zákonem č. 513/1991 Sb., obchodním zákoníkem (dále jen „obch. zák.“). Brzy nato se toto téma stalo hojně diskutované v odborných kruzích. Bylo tomu tak proto, že zákonodárce povinnost péče blíže nedefinoval a ponechal její výklad právní nauce a rozhodovací činnosti soudů. Dlouhá léta se tak vedly spory o rozsahu „náležité péče“ a „odborné péče“, či o tom, zda je součástí péče řádného hospodáře i povinnost loajality. Jak trefně poznamenal v této době B. Havel, *„péče řádného hospodáře je jedna z těch otevřených formulací (textur), kterých soukromé právo využívá velmi mnoho a které jsou však také často kritizovány. Bez ohledu na možné definice a bez ohledu na existující judikaturu lze soudit, že pojem péče řádného hospodáře ukazuje moudrou rezignaci na všeobjímající pozitivní právo, když do právních pravidel vpouští systém dalších pravidel, jejichž obsah dává praxe a její vývoj.“*⁵

Otevřená formulace standardu péče řádného hospodáře však dostala významných změn díky rekonstrukci soukromého práva spojené s přijetím zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, a zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích, dále jen „z. o. k.“). Došlo tak k bližšímu vymezení a osvětlení pojmu péče řádného hospodáře, cílem zákonodárce bylo zejména odstranit některé nedostatky dosavadní právní úpravy a nejasnosti v jejím výkladu.⁶ Nicméně, i přes tyto právní úpravy zůstaly některé otázky související s pojmem péče řádného hospodáře stále otevřené a navíc se objevily nové otázky, což mě přivedlo k hlavní koncepci své diplomové práce.

Při její přípravě jsem si vymezila několik problematických oblastí výkladu pojmu péče řádného hospodáře a hledala jejich řešení v právní doktríně a relevantní judikatuře Nejvyššího soudu České republiky i u vrchních soudů. Ve všech oblastech jsem konstatovala názorovou nejednotnost právní doktríny a odlišné řešení problémových otázek jednotlivými senáty soudů. Vzhledem k omezenému rozsahu

⁵ HAVEL, B. Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku. *Právní rozhledy*. 2007, č. 11. ISSN 1210-6410. s. 415.

⁶ Viz *Občanský zákoník. Důvodová zpráva*, s. 78 [online] [cit. 1. 5. 2019]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

diplomové práce a náročnosti jednotlivých témat jsem se rozhodla pro zpracování dvou základních otázek a věnovala jim dvě hlavní kapitoly své diplomové práce. Obě otázky považuji za nosné pro pochopení samotného jádra podstaty péče řádného hospodáře, neboť se vztahují k požadovanému rozsahu péče povinných osob a s tím souvisejícího rozsahu povinností člena voleného orgánu a dále k otázce charakteru odpovědnosti při jejím porušení.

První otázkou je, zda lze péči řádného hospodáře považovat za objektivní či subjektivní standard jednání členů volených orgánů, tj. podle jakého standardu je poměřováno konkrétní jednání osoby povinné při posuzování naplnění povinnosti péče řádného hospodáře. Jak budu podrobněji popisovat v první kapitole, řešení této otázky by mělo dát odpověď členům volených orgánů právnických osob, jaká míra péče je od nich při výkonu funkce očekávána. Jsou povinni využít všech svých znalostí a zkušeností nebo postačí základní úroveň péče? Stanovení tohoto hodnotícího měřítka by mělo zároveň usnadnit soudcům řešení konkrétních případů, v nichž je třeba rozhodnout, zda byla povinnost péče řádného hospodáře dodržena či nikoli.

Touto otázkou se již od 90. let 20. století zabývaly zejména trestní soudy⁷ v trestní věci porušování povinnosti při správě cizího majetku podle ustanovení § 255 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, (dále jen sTZ), neboť její řešení je zásadní pro posouzení odpovědnosti pachatele za tento trestný čin.⁸ Porušení standardu péče řádného hospodáře se dále dopouštěli pachatelé často v případech majetkových trestných činů, např. trestného činu zpronevěry dle ustanovení § 248 sTZ, poškozování věřitele dle ustanovení § 256 sTZ, zvýhodňování věřitele dle ustanovení § 256a sTZ a další.

Vedle těchto případů od té doby přibýlo velké množství civilněprávních sporů týkajících se porušení náležité péče, později péče řádného hospodáře a civilní soudy se tak nutně začaly zabývat hlubším výkladem této povinnosti. Judikatura nižších soudů byla často nejednotná a mnoho případů se tak dostalo do rukou soudců Nejvyššího soudu České republiky (dále jen NS ČR). Jejich argumentace k této problematice je

⁷ LASÁK, J. *Pár poznámek k péči řádného hospodáře členů statutárního orgánu na prahu rekonstrukce*. [online] [cit. 4. 11. 2018]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/par-poznamek-k-peci-radneho-hospodare-clenu-statutarnihoorganu-na-prahu-rekodifikace-76933.html>

⁸ Pro podrobný výklad doporučuji článek F. Púryho: PÚRY, F. Možnosti trestního postihu porušení povinnosti péče řádného hospodáře o cizí majetek. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 15. ISSN 12106410. s. 541-549.

v právní literatuře hojně citovaná, a přestože je soudy považovaná za ustálenou judikaturu, nesetkávám se v některých případech se zcela vhodným přístupem k vymezení standardu péče, jak budu komentovat dále v rámci první kapitoly. Dle mého názoru je proto zásadní ujasnit výše uvedené otázky i s ohledem na správné řešení obdobných případů v budoucnosti.

Druhá otázka vyzvala na povrch až s rekonstrukcí soukromého práva, konkrétně změnou koncepce odpovědnosti a dále příklonem k teorii fikce právnických osob. Přijetím zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, došlo k rozlišení mezi porušením smluvní a zákonné povinnosti a s tím souvisejícího objektivního či subjektivního režimu odpovědnosti. Na základě těchto právních úprav si kladu otázku, zda člen voleného orgánu právnické osoby odpovídá za své jednání objektivně nebo subjektivně s předpokladem svého zavinění. Může se právnická osoba domáhat po osobě povinné náhrady škody z titulu porušení smluvní nebo zákonné povinnosti? Odpověď na tuto otázku může být zásadní i pro samotné členy volených orgánů, neboť již nyní za účinnosti nové právní úpravy by si měli být vědomi rozdílu a případných následků. Z tohoto důvodu jsem si zvolila téma druhé kapitoly.

K oběma problematickým oblastem neexistuje jednotné stanovisko právní doktríny, právě naopak, setkávám se i se zcela protichůdnými názory. Východiskem z této situace by mohlo být studium výkladu tohoto neuzavřeného právního pojmu v příslušné judikatuře soudů, zejména v rozhodnutích NS ČR. Po mnoha letech diskuzí o roli judikatury v českém právu již není pochyb, že při výkladu jednotlivých právních pojmů hraje judikatura významnou úlohu.⁹

Jak pravil B. Havel s odkazem na V. Knappa¹⁰, „i české právo je v mnohém právem soudcovským. Jakkoli budeme doktrinálně trvat na opaku, popíráme otevřenost práva a zejména otevřených textur, když obchodní právo není možné aplikovat staticky, ačkoliv se tak často děje.“¹¹ Podle mého názoru je však třeba rozlišovat druhy závaznosti judikatury, mezi něž se řadí obecná závaznost výroku Ústavního soudu ve věci kontroly ústavnosti, závaznost rozhodnutí soudu v téže konkrétní věci a konečně precedenční závaznost ve smyslu obecného normativního významu judikatury, jež bude

⁹ KÜHN, Z. in BOBEK, M., HOŘÁK, J., KÜHN, Z., a kol. *Judikatura a právní argumentace*. 2., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Auditorium, 2013. ISBN 978-80-87284-35-3. s. 113.

¹⁰ KNAPP, V. Soudcovská tvorba práva v socialistických zemích. *Právník*, 1969, ISSN 0231-6625. s. 81.

¹¹ HAVEL, B. op. cit. sub 5, s. 416.

předmětem zkoumání mé práce a jejíž dopady nelze v českém právním prostředí oproti předchozím dvěma druhům přeceňovat.¹²

Za cíl diplomové práce jsem si stanovila předložit některé sporné otázky týkající se péče řádného hospodáře diskutované odbornou veřejností a zároveň nastínit jejich řešení v judikatuře českých soudů, zejména NS ČR. Mým záměrem je především analyzovat přístup judikatury k oběma předloženým otázkám a zhodnotit je s ohledem na právní úpravu, teoreticko-historické poznatky a závěry právní doktríny. Jelikož je judikatura týkající se péče řádného hospodáře značně rozsáhlá, jsou obsahem práce pouze ta rozhodnutí, která se týkají výše uvedených problematických oblastí.

K výběru relevantní judikatury jsem přistoupila na základě víceetapového postupu. V databázi ASPI, Beck online a nsoud.cz jsem vyhledala veškerá rozhodnutí NS ČR kategorie A a B obsahující ve svém textu pojem péče řádného hospodáře (využití hesla „péče řádného hospodáře“ v rozšířeném vyhledávacím formuláři na nsoud.cz je omezeno pouze na zúžený výběr rozhodnutí v civilních věcech). Po pečlivém pročtení těchto rozhodnutí jsem vyňala pouze ta, v jejichž odůvodnění jsem našla komentář soudce vztahující se k nastoleným otázkám. Z tohoto výběru jsem se rozhodla zařadit do diplomové práce především ta klíčová rozhodnutí, jež byla pozdější judikaturou i právní doktrínou citována a dále některá neznámá novější rozhodnutí. Tento výběr jsem navíc doplnila o několik rozhodnutí NS ČR kategorie C odkazující se na mnou vybraná klíčová rozhodnutí, k jejichž odůvodnění jsem se vyjádřila kriticky. Bylo tak možné předložit aplikaci nesprávného výkladu pojmu soudem na dalších případech a zhodnotit je.

Téma péče řádného hospodáře v judikatuře českých soudů jsem zvolila na základě konzultace s vedoucí mé diplomové práce. Podle mého názoru je téma v odborné literatuře zatím zpracované pouze v omezené míře a zaslouží si hlubšího poznání. Dalším důvodem volby tohoto tématu byl můj dlouhodobý zájem o právo obchodních korporací. Sledování a posuzování argumentace kolegií NS ČR a aplikace obecných pravidel na konkrétních případech je mnohdy velmi pozoruhodná činnost. V neposlední řadě byl pro mě impulsem právní význam standardu péče, a to nejen pro odbornou veřejnost, ale zejména pro praxi členů volených orgánů, kteří mohou být někdy na pochybách, zda vykonávají svou funkci řádně.

¹² KÜHN, Z. op. cit. sub 9, s. 101.

Kapitola 1: Objektivní versus subjektivní standard péče řádného hospodáře

Jednou z diskutovaných otázek je otázka, zda lze na povinnost péče řádného hospodáře pohlížet jako na objektivní či subjektivní standard jednání členů volených orgánů právnických osob. Toto hledisko je významné z několika důvodů. V první řadě má osobám, které jsou zavázány touto povinností, dát odpověď na otázku, jaká **míra péče je nutná při výkonu jejich funkce**, neboli jakou úroveň znalostí a pečlivosti od nich zákonodárce očekává pro to, aby dostály své povinnosti. Musí při výkonu své funkce využít všechny své znalosti a zkušenosti, i když nesouvisí s náplní jeho činnosti? Tato a mnoho dalších otázek jsou stále otevřené, pokusím se shrnout jejich odpovědi v závěru této kapitoly.

Dalším, neméně významným důvodem, je stanovení hodnotícího kritéria, **měřítko, které má umožnit soudcům *ad hoc* vyhodnotit**, zda byla povinnost péče řádného hospodáře dodržena či nikoli. Jak jsem již nastínila v úvodu, posouzení jednání člena voleného orgánu s ohledem na povinný standard může být předmětem některých civilních i trestních soudních řízení. Bez vyřešení této otázky není soudce schopen např. rozhodnout, zda je člen voleného orgánu povinen nahradit právnické osobě škodu, která jí vznikla v důsledku jeho jednání, či zda bude osoba spravující majetek právnické osoby trestně odpovědná.

Z výše uvedených důvodů považuji otázku povahy standardu péče řádného hospodáře jakožto objektivního či subjektivního kritéria za klíčovou a jejímu řešení věnuji tuto kapitolu. Pro pochopení samotného institutu bych chtěla nejprve stručně představit historická a teoretická východiska pojetí péče řádného hospodáře, následně analyzovat současnou právní úpravu a svou argumentaci podpořit názory právní doktríny. Na tomto základě bych chtěla představit a posoudit, jak úspěšně se s touto otázkou potýká NS ČR.

1.1 Historická a teoretická východiska

Standard péče může nabývat dvou podob, a to objektivní či subjektivní. O **objektivní standard** jde v případě, kdy posuzujeme jednání všech povinných osob podle jednoho standardu ideální rozumně pečlivé osoby, tj. fiktivního hospodáře;

o **subjektivní standard**, pokud bereme v úvahu schopnosti, znalosti a zkušenosti každé povinné osoby a péči, jakou je schopna vynakládat ve svých záležitostech.¹³

V případě subjektivního standardu tak postačuje, pokud osoba povinná prokáže, že stejně pečlivě jedná ve svých věcech. Za jeho hlavní nevýhodu se obvykle považuje slabší ochrana pro samotnou společnost, neboť již špatný výběr „lajdáckého“ člena voleného orgánu bude mít za následek, že se společnost nedokáže účinně bránit v případě, že jí taková osoba způsobí škodu. Na druhou stranu umožňuje společnosti požadovat po členu svého voleného orgánu vyšší kvalitu péče na základě jejich znalostí a schopností, které mohly hrát roli při jejím výběru.

Objektivní standard naopak zajišťuje jistou základní úroveň péče, kterou jsou všichni členové volených orgánů povinni dodržet. Jeho hlavní výhodou lze spatřovat ve vyšší právní jistotě společníků a dalších zainteresovaných osob a tím i v lepší ochraně zájmů samotné společnosti. Tím, že všechny povinné osoby odpovídají za určitou míru kvality péče, je zajištěno jejich rovné postavení v občanskoprávních vztazích dle principů občanského práva. Na nevýhodu objektivního standardu však upozorňuje P. Čech: „*Objektivizace povinné péče glorifikuje průměrnost. Měřítka řádného hospodáře sice zvyšuje požadovaný standard u členů orgánů, kteří o vlastní záležitosti nedbají dost obezřetně. Současně ale snižuje laťku na běžný průměr i tam, kde by subjektivní přístup mohl být pro společnost výhodnější, vzhledem ke speciálním vlastnostem, schopnostem či zkušenostem zvoleného kandidáta.*“¹⁴

Kořeny české právní úpravy péče řádného hospodáře nacházíme v římském smluvním právu, zejména u smluv bezforemných (*negotia bonae fidei*), které určovaly základní prvky obligačního vztahu. Institut péče byl zaveden pro ochranu obou smluvních stran závazku, přičemž každá strana si měla počínat tak, jak by si za dané situace počínal kterýkoli pečlivý a obezřetný člověk.¹⁵

Pojem péče řádného hospodáře byl v římském právu považován za „*péči řádného otce rodiny*“ (*diligentis patris familias*), tedy objektivně a s ohledem na

¹³ LOMNICKÝ, R. in SIGMUNDOVÁ, M., JANÁK, M., LOMNICKÝ, R. a kol.: *Péče řádného hospodáře v širším kontextu českého soukromého práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-411-4. s. 37.

¹⁴ ČECH, P. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. *Právní rádce*. 2007, roč. 15, č. 3, s. 4-16. ISSN 1210-4817. s. 5.

¹⁵ SOHM, R., *The Institutes of Roman law*, [online] Oxford, Clarendon Press, 1892, [cit. 5. 1. 2019]. Dostupné z: <https://archive.org/details/institutesroman01gruegoog/page/n14/> s. 287.

všechny okolnosti daného případu. Po jejich zvážení měl soud určit, jak by se za takových okolností choval přiměřeně opatrný, průměrný člověk a s tímto měřítkem poté určil, zda péče řádného hospodáře je řádná či nikoli. Pokud jednání člověka nedosahovalo standardu péče, dovozovala se nedbalostní odpovědnost. Kvalita péče se odrážela ve stupni zavinění a stala se jejím rozlišovacím hlediskem.

Pojem *diligentia* byl chápán ve smyslu péče a bdělosti, jakou by vynaložil řádný římský občan, přičemž bylo reflektováno i chování obyčejného člověka. Toto pojetí se stalo základem pro římskoprávní institut správy cizího majetku, tzv. „*fiducii*“ a významně se promítl do vývoje obchodního práva prostřednictvím institucionálního a pandektního učení.¹⁶ Pro správu cizího majetku se tak postupně formulovala kvalita péče, jež zahrnovala obezřetnost, svědomitost a bedlivost (*custodia*), tj. „*nejvyšší lidsky myslitelná pečlivost, kde měřítkem je pouze to, zda existuje někdo jiný, kdo by takovou nebo lepší péči vynaložil.*“, jak příhodně komentuje B. Havel.¹⁷

Dále byl institut řádné péče zakotven i v římskoprávní úpravě společností (*societas*), jež stanovovala společníkům povinnost věrnosti a později též řádné péče (*diligentia*). Oproti úpravě ve smluvním právu došlo u společností k posunu k mírnějšímu, subjektivnímu standardu, tj. péči jako při správě věci vlastní (*diligentia quam suis rebus abidere solet*), nikoli péče řádného otce rodiny. Společník se tak mohl zprostit odpovědnosti za škodu, pokud prokázal, že stejně neodpovědně nakládá s věcí vlastní.¹⁸ Tento posun od objektivního k subjektivnímu pojetí byl vnímán jako vstřícný krok k zohlednění rizikovosti činnosti společníků, nicméně ho nelze považovat za obecný standard péče řádného hospodáře v našem současném pojetí, jak budu ilustrovat níže.¹⁹ Pojetí řádné péče v římském právu směřovalo spíše k objektivizaci standardu.

Se standardem řádné péče v objektivním smyslu se setkáváme rovněž v prvních kodifikacích tohoto institutu na našem území. Rakouský obecný zákoník občanský z roku 1811 (*Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesamten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie*) zakotvil právní pravidla řádné správy a

¹⁶ BARTOŠEK, M. *Encyklopedie římského práva*. 1. vyd. Praha: Academia [Praha], 1994. ISBN 80-200-0243-X. s. 94.

¹⁷ HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn: variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. Praha: Auditorium, 2010. ISBN 978-80-87284-11-7. s. 153.

¹⁸ SOMMER, O. a SPÁČIL., J., *Učebnice soukromého práva římského*. I. a II. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. Klasická právnícká díla. ISBN 978-80-7357-616-5. s. 75.

¹⁹ HAVEL, B. op. cit. sub 17, s. 154.

utřídil dodnes známé pojmy „*správy s veškerou péčí řádného a pilného hospodáře*“ u poručníka a opatrovníka (§ 228), či „*povinnost pilně a poctivě obstarati věc*“ u zmocněnce (§ 1009), tedy opatrnost ideálního poctivého a pilného hospodáře *diligens pater familias*, v čemž spatřuji inspiraci římským právem.

Zákonnou úpravu povinnosti péče převzal i zákon č. 1/1863 ř. z., obecný zákoník obchodní, účinný od roku 1863 na českém území, jenž v článku 282 uložil povinnost zachovávat péči řádného kupce, tj. péče v objektivním smyslu. Obdobně byla upravena povinnost péče řádného obchodníka, jež platila pro jednatele společnosti s ručením omezeným na základě zákona č. 58/1906 ř. z., o společnostech s omezeným ručením (§ 25).

Odchylné pojetí péče pak nalezneme v článku 94 obecného zákoníku obchodního, který se vztahoval na společníky veřejné obchodní společnosti, po nichž požadoval „*přičiniti se v záležitostech společenských s touž pilností a pečlivostí, jakož ve svých vlastních záležitostech činiti uvykl*“, v římskoprávním pojetí tedy *diligentia quam in suis*. Lze konstatovat, že rakouská právní úprava a (její komplexní recepcí do československého právního řádu) následně československá právní úprava navázala na římskoprávní pojetí péče v objektivním smyslu, kdy subjektivní hledisko se aplikovalo pouze u společníků společností z důvodu většího vystavení těchto osob riziku.

Pojetí řádné péče se stalo předmětem diskuzí právnické obce za účinnosti zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, kdy byla povinnost péče znovu zavedena ustanovením § 194 odst. 5. V původním znění byl použit termín „náležitá péče“ a vztahoval se pouze na členy představenstva. Novelou obchodního zákoníku byl s účinností od 30. 6. 1996 tento pojem rozšířen i na jednatele společnosti s ručením omezeným a následně i na členy dozorčí rady akciové společnosti. Obecná úprava však stanovila členům statutárních a jiných orgánů společností povinnost „odborné péče“, odkazem na úpravu mandátní smlouvy (§ 66 odst. 1 obch. zák.) a aplikovala se tedy mimo jiné i na členy statutárního orgánu osobních společností. Terminologické nejasnosti mezi oběma pojmy vedly zákonodárce k zavedení společného termínu „péče řádného hospodáře“ novelou obchodního zákoníku č. 370/2000 Sb., nicméně obsah pojmu a jeho pojetí podrobněji nespécifikoval a výklad byl tak opět přenechán doktríně a judikatuře.

Část odborné veřejnosti se přiklonila k objektivnímu přístupu dle *diligentis patris familias*. S. Černá se klonila k názoru, že „*pro řádný výkon funkce člena představenstva se vyžaduje taková míra a kvalita péče o záležitosti společnosti, kterou vynaloží pečlivý a řádně jednající hospodář.*“²⁰ Subjektivně-objektivní vymezení pak zastávala I. Štenglová, která označila pojem za takovou péči, s jakou by se svědomitý a odpovědný hospodář, vybavený potřebnými znalostmi a dovednostmi, staral o svůj majetek.²¹ Posledně zmíněný přístup se pak promítl do některých pozdějších rozhodnutí NS ČR, jeho kritice se budu podrobněji věnovat v rámci podkapitoly 1.3.

1.2 Současná právní úprava

V rámci rekodifikace soukromého práva byl standard péče řádného hospodáře začleněn do zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“), kde je v ustanovení § 159 odst. 1 uložena povinnost vykonávat funkci voleného orgánu „*s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí.*“ Ve větě druhé pak zákonodárce označil výkon této povinnosti za péči řádného hospodáře a lze tak první větu považovat za její zákonnou definici. Vedle obecné úpravy péče řádného hospodáře byla zakotvena i doplňková úprava zákonem č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích, dále jen „z. o. k.“), konkrétně ustanoveními § 51 – 53 jakožto pravidla jednání členů volených orgánů obchodních korporací. Ustanovení v § 51 odst. 1 z. o. k. je obecně považováno za pravidlo podnikatelského úsudku, jehož bližšímu výkladu se budu věnovat v následující kapitole.

Princip posuzování péče řádného hospodáře členů volených orgánů obchodních korporací vyplývá z ustanovení § 52 odst. 1 z. o. k. Výchozím hlediskem je taková péče, kterou by za dané situace vynaložila „*rozumně pečlivá osoba*“ ve stejném postavení jako člen orgánu, tedy jakýsi „*řádný hospodář*“. Zákonodárce tak dává soudcům návod, jak posuzovat jednání členů volených orgánů, a to porovnáním s rozumnou péčí jakési fiktivní osoby ve stejné situaci. Na základě poznatků

²⁰ ČERNÁ, S. *Obchodní právo. 3, Akciová společnost*. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2006. ISBN 80-7357-164-1. s. 244.

²¹ ŠTENGLOVÁ, I. in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, ISBN 978-80-7400-354-7. s. 745.

z předchozí kapitoly lze usuzovat, že se jedná o povinnost ve smyslu *diligentis patris familias*, tedy objektivní standard.²²

Právní doktrína se víceméně shoduje, že se jedná o **objektivní standard se subjektivním prvkem**. Na povaze subjektivního prvku však zcela jasná shoda nepanuje. I. Štenglová a B. Havel uvádí, že jde o objektivní kritérium, nicméně „z užití slovního spojení „vždy přihlédne“ plyne, že pro posouzení, zda člen orgánu jednal s péčí řádného hospodáře, jsou významné i jeho **subjektivní poměry**.“²³ Za subjektivní poměry pak označují osobní kvality povinného. Na to upozorňuje i P. Čech, jenž v uvedené formulaci spatřuje subjektivní standard: „musíme vzít v úvahu schopnosti, znalosti a dovednosti konkrétní osoby, jejichž jednání posuzujeme.“²⁴ O stranu předtím však říká, že jde o objektivní standard, kdy měřítkem rozumně pečlivého hospodáře je takový ideální správce s vlastnostmi „optimálního obchodního vedoucího, jenž není ani příliš úzkostlivě opatrný, ani nadměru dobrodružný či lehkovážný.“²⁵ Čtenáři z toho nemusí být zcela jasné, zda se mají aplikovat vždy oba standardy či pouze jeden z nich.

Na problematiku rozlišování obou standardů upozorňuje i J. Lasák, jenž dává tento objektivní test do souvislosti s pravidlem podnikatelského úsudku. Podle jeho názoru je nutno posuzovat jednání členů volených orgánů v rámci samostatných množin definovaných jednotlivými prvky standardu péče dle odst. 1 § 159 o. z. (*nezbytná loajalita, potřebné znalosti a pečlivost*) vymezených „jednáním jiných rozumně pečlivých osob v obdobné situaci. Člen orgánu obchodní korporace tak musí v rámci svého důkazního břemene prokázat, že jeho jednání se nachází v těchto mezích.“²⁶ Obráceným důkazním břemenem se tak elegantně vyhýbá stanovení měřítka pro posuzování soudcem *ad hoc*, bohužel tím nedostáváme odpověď na otázku, jak by měl soud hodnotit jednání členů volených orgánů v případech, kdy členové nebudou dokazovat, že jednali s péčí řádného hospodáře.

²² Takový názor zastává DVOŘÁK, T. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7478-369-2. s. 530.

²³ ŠTENGLOVÁ, I. a HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání 2017. V Praze: C.H. Beck. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4. s. 159.

²⁴ ČECH, P. in ČECH, P. a ŠUK, P. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: Ivana Hexnerová-Bova Polygon, 2016. ISBN 9788072731770. s. 162.

²⁵ Ibidem, s. 161.

²⁶ LASÁK, J. in ČÁP, Z., DOLEŽIL, T., LASÁK, J., a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 9788074785375. s. 441.

Určité východisko nabízí B. Havel, který standard péče příhodně komentuje: „*To znamená, že se jednání statutárních orgánů testuje objektivizujícím se standardem obecně očekávaného jednání, byť se subjektivními možnostmi liberace.*”²⁷ Podle jeho názoru se vychází z obecně očekávaného jednání s tím, že člen voleného orgánu může využít liberace, kdy se zohlední jeho subjektivní složka. Bohužel neuvádí žádné konkrétní příklady liberačních důvodů, nicméně z jeho následného výkladu o rizikovosti rozhodování členů usuzují, že zde naráží právě na aplikaci pravidla podnikatelského úsudku, jež bylo následně zakotveno zákonem o obchodních korporacích a jehož zárodky lze spatřit i v judikatuře před rekonstrukcí soukromého práva.²⁸

O určitou komparaci českého standardu s britským právem se pokouší L. Novotná Krtoušová, jež čtenáři prezentuje britský vývoj od tradičního judikaturního subjektivního pojetí k postupné objektivizaci standardu péče zákonem. Subjektivní prvek pak nachází nejen ve speciálních vlastnostech obdobně jako I. Štenglová a P. Čech, ale také v konkrétním typu právnické osoby a funkci osoby povinné. „*Je zřejmé, že budou kladeny jiné nároky na péči člena představenstva společenství vlastníků jednotek a na člena představenstva akciové společnosti.*”²⁹

Lze usoudit, že **subjektivizace míry péče dle typu právnické osoby** lépe koresponduje s formulací ustanovení § 52 odst. 1 z. o. k., neboť oba členové představenstva jsou v jiném postavení a míra péče se tak může lišit. Nicméně se domnívám, že základ standardu u obou osob zůstává stejný, oba členové musí postupovat s potřebnými znalostmi a pečlivostí a především v zájmu své právnické osoby. Nejedná se tak zcela o subjektivizaci péče, jako spíše o konkretizaci jejího obsahu.

Kromě výše uvedeného objektivně-subjektivního přístupu se lze v právní doktríně setkat s „čistě“ **objektivním přístupem**. J. Bejček³⁰ a shodně S. Mancelová³¹ uvádí, že péči řádného hospodáře je nutné posuzovat spíše objektivním kritériem, což

²⁷ HAVEL, B. op. cit. sub 17, s. 152.

²⁸ NS ČR uplatnil tzv. *právo na omyl* ve svém usnesení ze dne 23. 11. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1143/2005.

²⁹ NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, L. *Odpovědnost členů statutárních orgánů právnických osob*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, ISBN 978-80-7598-039-7. s. 116.

³⁰ BEJČEK, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Právní rozhledy*. 2007, roč. 15, č. 17, ISSN 12106410. s. 613–624.

³¹ MANCELOVÁ, Silvia. *Loajalita a péče řádného hospodáře v akciové společnosti*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-584-8. s. 37.

zaručuje určitý minimální standard péče nutný pro řádnou správu obchodních společností a nelze jej měnit podle toho, jaká osoba právě funkci vykonává. Pokud by se připustil subjektivní standard, vedlo by to k ohrožení řádné správy a funkce dané povinnosti.³² J. Bejček svůj názor dále rozvádí: „*Osobní kvality konkrétního reprezentanta nemohou být měřítkem právní odpovědnosti. Pečlivost a svědomitost ve vlastních věcech by se stala při jejich mimořádném výpadku velkou nevýhodou pro jejich nositele, oproti zcela běžné nesvědomitosti a lajdáctví jiného funkcionáře...*“.³³

S názorem J. Bejčka souhlasím, neboť nepovažuji za spravedlivé, aby za stejný čin byl odpovědný ten, kdo je obvykle svědomitý a nikoli ten, kdo je nepečlivý a ledabylý i ve svých záležitostech. Podle mého názoru je třeba pohlížet na standard péče řádného hospodáře jako na objektivní standard s určitou subjektivizací v případě užití pravidla podnikatelského úsudku, tak jak jej pojímá B. Havel.³⁴ Svůj názor bych chtěla založit na jazykovém, systematickém, subjektivně-historickém a objektivně-teleologickém výkladu ustanovení zákona.

Ad jazykový výklad, zákonodárce v ustanovení § 52 odst. 1 z. o. k. stanovuje členům volených orgánů obchodních korporací, že „*při posouzení, zda člen orgánu jednal s péčí řádného hospodáře, se vždy přihlédne k péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, byla-li by v postavení člena obdobného orgánu obchodní korporace.*“ Slovo „*přihlédne*“ je tady klíčové a znamená, že je třeba „*vzít zřetel k něčemu*“³⁵, tedy brát v úvahu pečlivost jiné rozumně pečlivě osoby, byla-li by ve stejném postavení, neboli „*v pozici, místě*“³⁶ jako posuzovaná povinná osoba, tj. na místě člena voleného orgánu.

Ustanovení § 52 odst. 1 z. o. k. je zároveň třeba vykládat s ohledem na ustanovení § 159 odst. 1 o. z., tj. pod „*péčí jiné rozumně pečlivé osoby*“ je nutné si představit výkon funkce s nezbytnou loajalitou, potřebnými znalostmi a pečlivostí, tedy rozhodování osoby s dostatečnou péčí založenou na nutných znalostech a vedené v zájmu obchodní korporace. Za „*potřebné znalosti*“ tak lze považovat znalosti „*nutné,*

³² Ibidem, s. 37.

³³ BEJČEK, J. op. cit. sub 30, s. 618.

³⁴ HAVEL, B. op. cit. sub 17, s. 152.

³⁵ Ústav pro jazyk český. *Internetová příručka* [online] [cit. 4. 6. 2019]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=p%C5%99ihl%C3%A9dnout>

³⁶ Ibidem. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=postaven%C3%AD>

nezbytné“³⁷, nikoli znalosti zvláštní, odborné. Jsem toho názoru, že ustanovení § 52 odst. 1 z. o. k. tak lze aplikovat analogicky pro právnické osoby obecně, nejenom obchodní korporace, a dovést tak objektivní standard péče řádného hospodáře členů volených orgánů všech právnických osob.³⁸

Ad systematický výklad, zákon o obchodních korporacích výslovně nestanovuje, že se má přihlídnout k zvláštním vlastnostem a schopnostem povinné osoby, takové ustanovení nelze dovést ani za použití *analogie legis* či *analogie iuris*. Dle mého názoru tak nelze shledat odpovědným člena voleného orgánu, který jedná objektivně pečlivě, nicméně vzhledem ke svým osobním kvalitám mohl jednat ještě pečlivěji.

Ad subjektivně-historický výklad, zákonodárce v důvodové zprávě³⁹ uvádí, že zachovává péči řádného hospodáře zakotvenou do té doby obchodním zákoníkem (zákon č. 513/1991 Sb.), přičemž právní doktrína⁴⁰ se již za jeho účinnosti klonila k objektivnímu pojetí péče řádného hospodáře a nic nevypovídá o tom, že by měl zákonodárce úmysl se od objektivního pojetí odchýlit.

Ad objektivně-teleologický výklad, povinnost péče řádného hospodáře obecně určuje pravidla, která jsou členové volených orgánů právnických osob v rámci výkonu své funkce povinni respektovat. Jak jsem již nastínila v úvodu, jejím smyslem je především ochrana samotné společnosti, společníků, věřitelů, zaměstnanců a dalších zainteresovaných osob před neloajálním a nepečlivým jednáním člena. Takovou ochranu dle mého názoru zajišťuje logicky pouze objektivní standard. Toto pojetí je navíc v souladu se zásadami soukromého práva, konkrétně se zásadou rovnosti účastníků v občanskoprávních vztazích, jejich legitimního očekávání a právní jistoty.

Z předchozí kapitoly pojednávající o historických východiscích pojmu péče řádného hospodáře vyplývá, že standard péče byl založen na římském objektivním pojetí, tj. „*péči řádného otce rodiny*“ (*diligentis patris familias*). Ať už v římském či následně v rakouském a československém prvorepublikovém právu byl subjektivní standard využíván jako standard jednání společníků, pro členy volených orgánů

³⁷ Ibidem. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=pot%C5%99ebn%C3%BD>

³⁸ Podle J. Lasáka je možná aplikace některých závěrů odvozených ze zákona o obchodních korporacích v souladu s jednotností právního řádu: LASÁK, J. in LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 818.

³⁹ *Zákon o obchodních korporacích. Důvodová zpráva*, s. 24 [online] [cit. 1. 5. 2019]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-k-ZOK.pdf>

⁴⁰ ČECH, P. op. cit. sub 14, či ČERNÁ, S. *Obchodní právo. 3. Akciová společnost.* Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2006. ISBN 80-7357-164-1. s. 249.

společností platil objektivní standard. Jak komentuje Svoboda: „*Nestačí tedy péče, kterou jest povinen zachovávat každý člověk zdravého rozumu ve svých stycích. Jako abstraktní měřítko se klade normální člověk, ale poctivý a pilný hospodář – bonus ac dilligens pater familias.*“⁴¹

Uvědomuji si, že pro soud je objektivní test velmi obtížný a to z několika důvodů. Zaprvé, soudce zpravidla zohledňuje všechny okolnosti případu, včetně otázek vztahujících se k subjektu předmětné povinnosti, přičemž v trestních věcech se jedná o obligatorní znak skutkové podstaty trestného činu. Zadruhé, ačkoli je péče řádného hospodáře právním pojmem, stanovení míry péče fiktivního řádného hospodáře v situaci posuzované osoby je mnohdy otázka hodná znalce, přičemž svádí k hodnocení jednání *ex post*, aniž by si soudce odmyslel následky jednání povinných osob. Zatřetí, objektivní test nemusí dopadnout stejně u různých soudců, neboť jejich úvaha *ad hoc* může být odlišná, i když by tomu tak nemělo být pro zachování principu právní jistoty a principu legitimního očekávání.

Subjektivní prvek standardu je dle mého názoru možné zachovat v případě aplikace pravidla podnikatelského úsudku, který umožňuje členům volených orgánů obchodních korporací u soudu dokazovat, že byli subjektivně vzato v dobré víře v to, že dle ustanovení § 51 odst. 1 z. o. k. „*jednali informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace*“ a že vůči společnosti zachovali nezbytnou loajalitu. Tím je zároveň reflektována zvláštní povaha obchodních korporací, jejichž činnost se od právnických osob obecně liší vyšší rizikovostí rozhodnutí tak, jak uvažoval B. Havel výše.⁴²

Nezastávám však názor I. Štenglové⁴³ či J. Dědiče⁴⁴ k pojetí péče řádného hospodáře jako subjektivního standardu, založeném na tom, že člen voleného orgánu má ze zákona povinnost využít při výkonu funkce svých odborných znalostí a schopností a

⁴¹ SVOBODA in HARTMANN, A., ROUČEK, F., a SEDLÁČEK, J., *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl I, (§§ 1 až 284)*. Praha: Linhart, 1935. Komentáře velkých zákonů československých., s. 989.

⁴² HAVEL, B. op. cit. sub 17, s. 152.

⁴³ ŠTENGLOVÁ, I. op. cit. sub 23, s. 159.

⁴⁴ DĚDIČ, J. *Právo kapitálových obchodních společností: přehled judikatury s komentářem*. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-781-2. s. 1352.

zkušeností. Pro tuto subjektivizaci objektivního standardu je v odborné literatuře užíván rovněž pojem „subjektivní zostření“.⁴⁵

Hlavním argumentem jeho zastánců je, že „*právě pro tyto vlastnosti a schopnosti byl člen orgánu jmenován do funkce.*“⁴⁶ Věřím, že při jmenování člena voleného orgánu přihlíží společníci ke vzdělání a zkušenostem uchazečů a zvolí takového, který odpovídá jejich požadavkům. Znamená to však, že pokud si společníci velké akciové společnosti vyberou za jednatele osobu s právním vzděláním, má taková osoba povinnost vypracovávat právní rozbor pro společnost? A pokud tuto povinnost neplní, je odpovědna za porušení péče řádného hospodáře? Domnívám se, že nikoli. Jednalo by se totiž o povinnost odborné péče, která je nad rámec péče řádného hospodáře a jak komentuje P. Čech „*s ohledem na šíři činnosti společnosti ji nelze po členech volených orgánů požadovat.*“⁴⁷

Jsem přesvědčena, že zákon tak vysokou míru ochrany společností neposkytuje. Nicméně není zákonem zakázáno si vyšší míru péče ujednat smluvně a zavázat tak člena voleného orgánu k náhradě škody v případě, že nebude postupovat při výkonu funkce s odbornou péčí. Smluvní ujednání vyšší úrovně péče je vhodné i z toho důvodu, že obě strany si budou jisty očekávanou mírou péče a mohou tak předejít případným budoucím sporům. Dle mého názoru však nelze vyvodit trestní odpovědnost člena voleného orgánu v případě, že poruší odbornou péči s odkazem na „subjektivní zostření“ péče řádného hospodáře. Takový výklad obsahu péče řádného hospodáře považuji za extenzivní výklad přesahující úmysl zákonodárce.

Ačkoli se výše uvedený princip považuje za „*subjektivní zostření objektivního standardu*“⁴⁸, shledávám jej zcela v rozporu s objektivním standardem. Jak uvádím výše, objektivní standard je založen na standardu ideální rozumně pečlivé osoby, kdy se nepřihlíží k (ne)schopnostem či ne(kvalitám) povinné osoby a nastavuje se stejné měřítko rozumné péče. Subjektivní zostření by naopak nastavilo některým osobám vyšší

⁴⁵ TOMÁŠEK, P. in HURYCHOVÁ, K., TOMÁŠEK, P. a ZVÁRA, M. *Obchodní korporace v judikatuře českých a zahraničních soudů*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3500-2. s. 241.

⁴⁶ ČECH, P. op. cit. sub 24, s. 162. Obdobně komentuje důvody subjektivního zostření A. Hámorská (HÁMORSKÁ, A. Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rekodifikaci, *Obchodněprávní revue*, 9/2012, ISSN 1803-6554. s. 252. a D. Borsík (BORSÍK, D. Péče řádného hospodáře a pravidlo podnikatelského úsudku bez legend. *Obchodněprávní revue*. 2015, roč. 7, č. 7-8, ISSN 18036554. s. 193.)

⁴⁷ ČECH, P. op. cit. sub 14, s. 8.

⁴⁸ TOMÁŠEK, P. op. cit. sub 45, s. 242.

laťku, což by vedlo zaprvé k nejistotě členů volených orgánů ohledně míry péče, kterou jsou povinni vykonávat, a zadruhé k nerovnosti v jejich povinnostech a odpovědnosti, což je v rozporu se zásadou rovnosti účastníků v občanskoprávních vztazích a s principem právní jistoty. Ve svém důsledku by např. členové představenstva akciové společnosti odpovídali za společné neuvážené rozhodnutí různě, trestali by se především ti kvalitní a schopní. Taková diferenciacie odpovědnosti je dle mého názoru nežádoucí. Z těchto důvodů považuji subjektivní zostření za nevhodný výklad standardu péče.

1.3 Judikatura soudů k otázce pojetí standardu péče

V judikatuře Nejvyššího soudu České republiky (dále jen „NS ČR“) za účinnosti obchodního zákoníku nacházím často subjektivní pojetí standardu péče, zejména u trestního kolegia. Především je nutno zmínit usnesení NS ČR ze dne 18. 10. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1224/2006, na který se NS ČR následně odkazoval ve svých pozdějších rozhodnutích.⁴⁹

V konkrétním rozhodnutí vyslovil NS ČR při výkladu pojmu péče řádného hospodáře právní větu: *„Pojem péče řádného hospodáře lze přitom chápat tak, že řádný hospodář činí právní úkony týkající se obchodní společnosti odpovědně a svědomitě a stejným způsobem rovněž pečuje o její majetek, jako kdyby šlo o jeho vlastní majetek.“*

V uvedeném výkladu spatřuji reminiscenci na římskoprávní úpravu *diligentia quam suis rebus abidere solet*, tedy subjektivní přístup k pojmu péče. Argumentace soudu byla odbornou veřejností kritizována, zejména s ohledem na samotnou podstatu péče o cizí majetek. B. Havel⁵⁰ uvedl, že požadavek péče o cizí majetek jako o vlastní je nepřesný. Vlastník, jakožto pán věci, může s věcí libovolně nakládat v mezích právního řádu, tedy i zničit (*ius abutendi*). Oproti tomu je správce vázán fiduciární povinností a sleduje tak zájem společníků. Ke stejnému názoru se kloní D. Borsík: *„Z hlediska logického výkladu jde o argumentační klam spočívající v tom, že se z nepravdivého předpokladu (hospodář postupuje, jako by spravoval vlastní majetek) odvozuje pravdivý*

⁴⁹ Usnesení NS ČR ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 5 Tdo 1412/2007, usnesení NS ČR ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 5 Tdo 747/2008, usnesení NS ČR ze dne 19. 10. 2010, sp. zn. 5 Tdo 1138/2010, či dokonce usnesení NS ČR po rekonstrukci obchodního práva ze dne 29. 3. 2017, sp. zn. 5 Tdo 1260/2016.

⁵⁰ HAVEL, B. op. cit. sub 17, s. 151-152.

*závěr (hospodář je povinen k plné správě), který však z argumentace nevyplývá (non sequitur).*⁵¹

Obdobnou výkladovou nepřesnost soudu nacházíme u K. Eliáše⁵² a u I. Štenglové v komentáři k obchodnímu zákoníku,⁵³ na který soud odkazuje v odůvodnění svého rozhodnutí. Kritiku B. Havla a dalších autorů⁵⁴ považují za oprávněnou, argumentace soudu je z dnešního pohledu dle mého názoru již překonaná. Řádný hospodář je zákona (§ 159 o. z.) povinen především zachovávat vůči společnosti nezbytnou loajalitu a pečovat o její majetek s potřebnými znalostmi. Nemá stejné postavení ani oprávnění jako vlastník majetku, neboť je „pouhým“ správcem svěřeného majetku, jeho cílem je zejména sledovat zájem vlastníka, tj. společnosti. Nesouhlasím tedy s názorem s názorem J. Lasáka⁵⁵, že při výkladu péče řádného hospodáře lze vycházet z judikatury NS ČR a zmiňující právě toto rozhodnutí NS ČR.

Subjektivní pojetí standardu péče řádného hospodáře dále rozvinul NS ČR ve svém rozsudku ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006, když dovedl, že „*má-li člen představenstva určité odborné znalosti, schopnosti či dovednosti, [...] je povinen je při výkonu funkce – v rámci svých možností – využívat.*“

V posuzovaném případě šlo konkrétně o přezkum jednání dvou členů představenstva akciové společnosti, kteří v letech 1998 a 1999 uzavřeli se společností mandátní smlouvy na poskytování konzultačních, koncepčních, řídicích a kontrolních činností. Soudy prvního a druhého stupně posuzovaly platnost těchto smluv a případné právo na plnění s ohledem na to, zda jde o činnosti nad rámec funkce členů představenstva. NS ČR v tomto případě vyzval odvolací soud k přehodnocení platnosti mandátních smluv, neboť jejich předmětem byla činnost spadající do výkonu funkce obou členů. Vzhledem k tomu, že disponovali potřebnými znalostmi a dovednostmi,

⁵¹ BORSÍK, D. Péče řádného hospodáře a pravidlo podnikatelského úsudku bez legend. *Obchodněprávní revue*. 2015, roč. 7, č. 7-8, ISSN 18036554. s. 193.

⁵² ELIÁŠ, K., BARTOŠÍKOVÁ, M., a POKORNÁ, J., *Kurs obchodního práva: právnické osoby jako podnikatelé*. 5. vyd. Praha: Beck, 2005. Právnické učebnice. ISBN 80-7179-391-4. s. 298.

⁵³ ŠTENGLOVÁ, I., op. cit. sub 21, s. 719.

⁵⁴ D. Borsíka (BORSÍK, D. op. cit. sub 50) a L. Balýové (BALÝOVÁ, L. Péče řádného hospodáře ve volených orgánech obchodních korporací ve světle rekonstrukce. *Obchodněprávní revue*, 2014, roč. 6, č. 7-8, ISSN 18036554. s. 213.)

⁵⁵ LASÁK, J. in LAVICKÝ, P. a kol., *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 818.

měli dle soudu povinnost tyto činnosti vykonávat sami na základě smlouvy o výkonu funkce.⁵⁶

Dle mého názoru se zde NS ČR správně zabýval otázkou šíře výkonu funkce člena statutárního orgánu, a že správně zhodnotil, že koncepční činnost, řízení a kontrola do výkonu spadá. Výše citovaný argument pokládám však za zcela nadbytečný a nepřesný. V konkrétním případě má člen představenstva povinnost vykonávat svou funkci dle smlouvy o výkonu funkce, tedy zpravidla provádět širokou škálu řídicích, koncepčních a kontrolních činností. V případě, že člen nemá dostatečné odborné znalosti pro výkon své působnosti v souladu s péčí řádného hospodáře, musí z toho vyvodit patřičné důsledky (odstoupit z funkce, případně si zajistit odbornou pomoc, což rovněž dovedl NS ČR ve svém usnesení ze dne 1. 3. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1194/2005).

Členové představenstva však nemohou získat plnění z titulu mandátní smlouvy na provádění činností spadajících do výkonu jejich funkce nad rámec smlouvy o výkonu činnosti, neboť by se jednalo o bezdůvodné obohacení. Takové jednání by se dle mého názoru dalo kvalifikovat jako porušení péče řádného hospodáře spíše z důvodu porušení povinnosti loajality, protože jakožto osoby povinné daly přednost vlastním zájmům před zájmem korporace. Otázku povinnosti využít všech svých znalostí tak považuji za bezpředmětnou. Její řešení je navíc z dnešního pohledu v rozporu s moderním objektivizovaným standardem péče, jak vysvětluji v předchozí podkapitole.

Výše zpochybněná právní věta byla bohužel užívána v odůvodnění dalších rozhodnutí NS ČR, nejen občanskoprávního a obchodního kolegia⁵⁷, ale i trestního kolegia. Z odůvodnění usnesení NS ČR ze dne 23. 2. 2017, sp. zn. 5 Tdo 1044/2016, vyplývá, že se jednalo o případ jednatelky mateřské školy v Prostějově, která v letech 2012 a 2013, jakožto osoba jednající za obě smluvní strany, uzavřela se školou mandátní smlouvu na vypracování podnikatelského záměru s cílem získání akreditace pro další období a dále ústní smlouvu o vedení účetnictví za cenu vyšší, než byla cena obvyklá, a to bez souhlasu valné hromady. Celkem způsobila mateřské škole škodu ve výši 29 482 Kč s úmyslem způsobení další škody ve výši 213 730 Kč. Tím se měla

⁵⁶ Zda byl dán souhlas valné hromady k poskytnutí plnění oběma členům na základě mandátních smluv, mi z rozsudku není patrné.

⁵⁷ Viz např. usnesení NS ČR ze dne 22. 6. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1356/2011, rozsudek NS ČR ze dne 21. 1. 2014, sp. zn.: 21 Cdo 632/2013, rozsudek NS ČR ze dne 7. 8. 2017, sp. zn. 21 Cdo 1355/2017.

podle rozhodnutí nižších soudů dopustit přečinu porušení povinnosti při správě cizího majetku dle ustanovení § 220 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku.⁵⁸

NS ČR se v tomto případě zabýval otázkou, zda výkon činnosti, který byl předmětem zpochybných smluv, souvisí s výkonem činnosti statutárního orgánu, a překvapivě shledává, že vedení účetnictví lze do jeho výkonu zahrnout. Následně odkazuje na argumentaci v rozsudku NS ČR ze dne 21. 1. 2014, sp. zn. 21 Cdo 632/2013 s tím, že povinností člena statutárního orgánu je využívat při výkonu funkce svých odborných znalostí a dovedností v souvislosti s požadavkem náležité péče, a uzavírá: „*Obviněná J. Š. tedy jako osoba, která měla odborné znalosti týkající se vedení účetnictví, byla povinna sama zajistit jeho vedení, jak jí ukládalo ustanovení § 135 odst. 1 obch. zák., a to v rámci obchodního vedení společnosti, které jí jako jednatelce náleželo podle § 134 věty první obch. zák. Odměna za takovou činnost pak podléhala schválení valnou hromadou.*“

Podle mého názoru je závěr soudu v této věci chybný. V první řadě je třeba připomenout, že předmětem obchodního vedení není vedení účetnictví, ale pouze jeho zajištění (viz odst. 1 § 135 obch. zák.: „*Jednatelé jsou povinni **zajistit** řádné vedení předepsané evidence a účetnictví.*“ a dále usnesení NS ČR ze dne 11. 3. 2009, sp. zn. 5 Tdo 166/2009, kde se NS ČR ztotožňuje se závěrem Krajského soudu v Ostravě, že je „*povinností jednatele zajistit řádné vedení účetnictví*“ či obdobně rozsudek NS ČR ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 29 Cdo 134/2011). Jednatelka mateřské školy v Prostějově tak měla povinnost zajistit vhodnou osobu pro vedení účetnictví a takovou osobu efektivně kontrolovat, což splnila. Samotné vedení účetnictví je pak nad rámec výkonu její činnosti a k jeho úhradě pak není nutný souhlas valné hromady dle ustanovení § 66 odst. 3 obchodního zákoníku a judikatury NS ČR (ad pozn. 57).

V druhé řadě nepovažuji za vhodné rozšiřovat rozsah povinností statutárního orgánu „pružně“ dle zvláštních schopností a dovedností člena statutárního orgánu na

⁵⁸ V posuzovaném případě tak šlo o poskytnutí plnění ve prospěch osoby, jež je členem statutárního orgánu společnosti, pro který byl dle § 66 odst. 3 tehdy účinného zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, nutný souhlas valné hromady. NS ČR připomíná, že se již dříve zabýval otázkou, zda se toto ustanovení vztahuje na všechna plnění společnosti vůči členu voleného orgánu a odkazuje na svůj dřívější rozsudek ze dne 28. 4. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2049/2009: „*obchodní společnost je oprávněna odepřít statutárnímu orgánu poskytnutí plnění (§ 66 odst. 3 věta druhá obch. zák.) jen ohledně plnění, jež jsou poskytována statutárnímu orgánu v souvislosti s výkonem jeho funkce.*“ Dále cituje rozsudek NS ČR ze dne 16. 6. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2126/2009: „*souhlas valné hromady ve smyslu § 66 odst. 3 věty první obch. zák. je nutný pouze k poskytnutí takového plnění členu orgánu společnosti, jež souvisí s výkonem jeho funkce.*“

základě subjektivně pojatého standardu péče. *Ad absurdum* by pak bylo možné dovodit trestní odpovědnost jednatele společnosti, který se společností uzavře nad rámec smlouvy o výkonu funkce smlouvu o poskytování právních služeb, i když je sám vystudovaným právníkem.

V konkrétním případě tak neshledávám porušení péče řádného hospodáře v souvislosti s uzavřením smlouvy na vedení účetnictví bez souhlasu valné hromady, neboť takového souhlasu nebylo dle dřívější judikatury NS ČR třeba. Porušení péče řádného hospodáře by se však dalo dovodit z porušení povinnosti loajality vůči společnosti na základě skutečnosti, že jednatelka poskytla společnosti služby vedení účetnictví za cenu mnohonásobně vyšší, než byla cena obvyklá a tím upřednostnila vlastní zájem před zájmem společnosti.

Porušení povinnosti loajality NS ČR bohužel nezohlednil a svou argumentaci založil pouze na chybném závěru, že je povinností jednatelky MŠ vést účetnictví v rámci výkonu své funkce, neboť je jakožto podnikatelka v oboru účetnické a auditorské činnosti povinna své znalosti při výkonu funkce využít. Toto „*subjektivní zostření objektivního standardu*“ je nutné s ohledem na závěry předchozí kapitoly odmítnout, neboť skutečnost, zda je znalá v oboru účetnictví či nikoli, nehraje roli v tom, zda dostojí své povinnosti péče řádného hospodáře.

K předmětu mandátní smlouvy, jež byla soudem rovněž zpochybněna, spočívající ve vypracování podnikatelského záměru, jsem toho názoru, že součástí obchodního vedení společnosti je rozhodování o podnikatelském záměru.⁵⁹ Zda je statutární orgán společnosti povinen podnikatelský záměr i vypracovat, bude záležet především na povaze samotné společnosti, její velikosti, oblasti činnosti, zvyklostem či momentální situaci ve společnosti.⁶⁰ U malých společností s ručením omezeným bude taková činnost zpravidla součástí výkonu funkce jednatele, u velké akciové společnosti se častěji setkáme s její delegací na další osoby.

V posuzovaném případě jednatelka mateřské školy uzavřela bez souhlasu valné hromady s MŠ mandátní smlouvu na vypracování podnikatelského záměru za cenu mnohonásobně vyšší, než byla cena obvyklá. I kdyby však byla cena sjednaná

⁵⁹ ŠTENGLOVÁ, I. op. cit. sub 21, s. 464, či rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 4 Afs 24/2003 ze dne 18. 3. 2005.

⁶⁰ ELIÁŠ, K. Variabilita života a právní schémata (K souběhu pracovního poměru s členstvím ve statutárním orgánu obchodní korporace). *Obchodněprávní revue*, 2009, roč. 1, č. 10, ISSN: 1803-6554, s. 272.

v odpovídající výši, neměla jednatelka právo na vyplacení odměny za tuto činnost, neboť je již zahrnuta v odměně za výkon její funkce.⁶¹ Porušení povinnosti péče řádného hospodáře spočívalo v záměru jednatelky obohatit se na úkor MŠ, tedy v neloajálním jednání vůči této právnické osobě.

Již za účinnosti obchodního zákoníku se však můžeme setkat s vhodnějším vymezením standardu péče řádného hospodáře, konkrétně v odůvodnění usnesení NS ČR ze dne 1. 3. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1194/2005: „*Přestože zákon explicitně nestanoví odborné a profesní požadavky kladené na člena statutárního orgánu, lze ze zásad, na kterých spočívá obchodní zákoník, dovodit požadavek nezbytné míry péče vynaložené při plnění povinností člena statutárního orgánu, tedy péče řádné, obezřetné, preferující co nejlepší plnění potřeb a zájmů společnosti. V aktuální právní úpravě je tato péče obecně označována za péči řádného hospodáře.*“ Toto pojetí koresponduje se současnou právní úpravou péče řádného hospodáře (§ 159 o. z.), neboť je založeno na základních složkách standardu péče, tj. loajalitě ke společnosti a řádné pečlivosti ve smyslu *diligentis patris familia*, nikoli odborné péči, z čehož lze dovodit objektivní pojetí standardu péče.

V posuzovaném případě shledal NS ČR porušení péče řádného hospodáře v nedostatečné obezřetnosti členů představenstva akciové společnosti, kteří neodůvodněně spoléhali v budoucí solventnost této společnosti (spočívající v domnělém nároku na odškodnění společnosti od státu za její údajné poškození v privatizaci) a s vědomím toho, že má společnost již velký objem starých dluhů uzavřeli další smlouvy o úvěru na placení úhrad dodavatelům. Získané prostředky však nepoužili na zajištění podnikatelské činnosti akciové společnosti, ale převedli je přes obslužnou společnost na úhradu dluhů jiné společnosti, v níž byli v předmětné době jedinými společníky. Soudy nižších stupňů je uznaly vinnými trestným činem podvodu dle ustanovení § 250 odst. 1, 4 sTZ a dále trestným činem zvýhodňování věřitele dle ustanovení § 256a odst. 1, 3 sTZ.

⁶¹ K problematice dvojité smlouvy na činnost vykonávanou v rámci obchodního vedení se v nedávné době vyjádřil NS ČR ve svém rozsudku ze dne 11. 9. 2019, sp. zn. 31 Cdo 1993/2019, v němž shledal, že pracovní smlouva uzavřená vedle smlouvy o výkonu funkce na stejnou činnost „*není bez dalšího neplatná jen proto, že náplní práce technického ředitele měly být činnosti spadající do působnosti představenstva.*“ Nicméně je „*nutné na ni pohlížet jako na smlouvu o výkonu funkce, popř. na (svého druhu) dodatek ke smlouvě o výkonu funkce.*“ S ohledem na neschválení ujednání o mzdě valnou hromadou však členovi představenstva nárok na odměnu nevznikl.

NS ČR posuzoval řádnost jednání členů objektivně s ohledem na jejich postavení, když konstatoval, že jakožto členové představenstva disponující účetními doklady společnosti si museli být vědomi toho, že společnost nebude schopna dostát svým závazkům a nedodrželi tak minimální požadavek profesionality s odkazem na ustanovení § 194 odst. 5 obch. zák. Lze pozitivně hodnotit, že NS ČR své hodnocení zakládá na pečlivosti průměrné osoby v postavení členů představenstva a na tom, že rozhodnutí členů nekoresponduje s informacemi, které měli k dispozici. Slušelo by se nicméně doplnit, že jednání členů není jen v rozporu s řádnou pečlivostí a obezřetností, ale i v rozporu s požadavkem nezbytné loajality, když prostředky z úvěru určené pro rozvoj podnikatelské činnosti akciové společnosti využili ku prospěchu jiné společnosti, v níž byli společníky, a poškodili tak zájmy akciové společnosti.

Vymezení se vůči subjektivnímu standardu péče nacházím dále v usnesení NS ČR ze dne 27. 2. 2007, sp. zn. 6 Tdo 168/2007, kde soud zdůraznil: „*liknavý přístup k výkonu funkce předsedy představenstva ho nemůže jakékoliv odpovědnosti zprostit, právě naopak, zvyšuje nebezpečnost jeho jednání pro společnost.*“ V dané věci se jednalo o dovolání předsedy představenstva družstva, u něhož bylo nižšími soudy prokázáno, že nezajistil odvádění daně z příjmu a pojistného na sociální a zdravotní pojištění za zaměstnance družstva, ačkoli bylo doloženo, že družstvo mělo na jejich vyplacení finanční prostředky.

Předseda představenstva se snažil zprostit své odpovědnosti tvrzením, že svou funkci nevykonával a o chod družstva se nezajímal. NS ČR se v odůvodnění rozhodnutí nezabývá otázkou, s jakou péčí předseda představenstva akciové společnosti spravuje svoje vlastní záležitosti, tj. zda si stejně ledabyle počíná i ve vlastních věcech. Dále konstatuje, že „*povinností každého z členů představenstva (...) je, aby činnosti, které jsou vykonávány či zajišťovány představenstvem, byly prováděny s dobrou péčí, tedy ku prospěchu společnosti tak, aby nebyly poškozovány zájmy společnosti a jejich členů, tedy tak, aby takováto činnost byla pro společnost přínosem.*“ Správně tak trvá na minimální úrovni péče řádného hospodáře, tj. dobré péči v zájmu společnosti, v souladu s objektivním standardem.

Z novějších rozhodnutí lze zmínit usnesení NS ČR ze dne 13. 2. 2019, sp. zn. 5 Tdo 1552/2018, kde soud odkazuje na římskoprávní úpravu péče jakožto „*péče řádného otce rodiny*“ (*diligentis patris familias*), tj. objektivní pojetí standardu: „*Volený orgán*

právnícké osoby nebo jeho každý člen je povinen při výkonu funkce si počínat diligentia diligentis patris familias, tedy s péčí řádného hospodáře.“ Pod pojmem péče řádného hospodáře překládá výčet dílčích povinností (řádná péče o svěřený majetek, ochrana obchodního tajemství, zákaz konkurence), které musí osoba povinná při výkonu své funkce dodržet nehledě na své vlastní znalosti a zkušenosti. V konkrétním případě shledal NS ČR porušení péče řádného hospodáře statutárního ředitele společnosti v tom, že výše uvedené dílčí povinnosti objektivně nesplnil, neboť zneužil obchodní informace k vlastnímu prospěchu. Příklad je dále rozveden v podkapitole 2.3.

Lze kladně hodnotit, že při hodnocení dodržení standardu péče trvá NS ČR na splnění určitých povinností v rámci výkonu funkce člena voleného orgánu bez ohledu na to, jakými vlastnostmi a schopnostmi konkrétní osoba disponuje. V případě, že povinná osoba nedostojí svým dílčím povinnostem při výkonu funkce, nejedná s péčí řádného hospodáře a je odpovědná za případnou škodu. Stanovením tohoto objektivního standardu je tak podle mého názoru zajištěna základní úroveň péče členů volených orgánů právníckých osob.

Jak jsem zmínila výše v předchozí podkapitole, jsem toho názoru, že na standard péče řádného hospodáře je nutné hledět jako na objektivní standard s určitou subjektivizací v případě užití pravidla podnikatelského úsudku. V tomto ohledu je nutno zmínit především rozsudek NS ČR ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. 29 Cdo 5036/2015, kde se NS ČR zabýval výkladem dodržení požadované míry péče řádného hospodáře.

V dané věci rozhodoval NS ČR o dovolání insolvenčního správce společnosti s ručením omezeným, který nárokoval náhradu škody za danou společnost z titulu porušení povinnosti péče řádného hospodáře jednatelem. Jednatel měl tuto povinnost porušit, když v letech 2007 - 2008 uzavřel smlouvy o dílo na výstavbu skladové a prodejní haly, které se pro společnost ukázaly jako nevýhodné po vypuknutí hospodářské krize v roce 2008.

NS ČR konstatoval následující: *„Aby dostál požadavku péče řádného hospodáře, je jednatel společnosti s ručením omezeným povinen jednat při výkonu své funkce (mimo jiné) s potřebnými znalostmi, a tedy i informovaně, tj. při konkrétním rozhodování využít rozumně dostupné (skutkové i právní) informační zdroje a na jejich základě pečlivě zvážit možné výhody i nevýhody (rozpoznatelná rizika) existujících variant podnikatelského rozhodnutí.“*

Jak komentuje F. Cileček, uvedeným rozhodnutím NS ČR došlo ke zpřesnění výkladu požadavku péče řádného hospodáře.⁶² Povinná pečlivost je tak spojena s potřebnou úrovní znalostí a dostatečnými informacemi, které mají být pečlivě posouzeny v rámci jednotlivých variant rozhodnutí. Při hodnocení dodržení standardu péče by soudy měly přihlídnout k vykonanému úsilí osoby povinné bez ohledu na následek, které svým jednáním mohly způsobit. V tom lze spatřit příklon k určité subjektivizaci v posuzování péče řádného hospodáře. Pokud totiž povinná osoba prokáže, že jednala s potřebnými znalostmi a obstarala si dostatek informací, jež v rámci svého podnikatelského rozhodnutí pečlivě posoudila s ohledem na zájem právnické osoby, nebude odpovědná za případnou škodu.⁶³

Závěrem této podkapitoly bych si dovolila představit několik rozhodnutí NS ČR, v nichž došlo k porovnání standardu péče řádného hospodáře s požadavkem odborné péče. V předchozí podkapitole jsem se vyjádřila kriticky k „subjektivnímu zostření“ standardu péče řádného hospodáře, jež posouvá požadovanou úroveň péče na odbornou v závislosti na osobních kvalitách povinných osob. Ve svém rozsudku ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. 23 Cdo 5194/2009 se NS ČR v této souvislosti vyjádřil, že *„povinnost postupovat při výkonu funkce „s odbornou péčí“ je povinností vyššího stupně než povinnost postupovat při výkonu funkce „s péčí řádného hospodáře“.*

Předmětem řízení bylo v tomto případě zpochybnění nároku na náhradu škody společnosti s ručením omezeným, kterého se snažil domoci její jednatel s odůvodněním, že sice nedostal požadavku odborné péče, ale jednal s péčí řádného hospodáře. NS ČR ve svém odůvodnění rozlišil obě úrovně péče s tím, že odborná péče vyžaduje *„vyšší kvalifikovanost“*, nicméně v závěru konstatoval, že jednatel nedosáhl ani úrovně péče řádného hospodáře, jelikož se nechoval dostatečně obezřetně a svědomitě, když nechal zadat a zaplatit zbytečné revizní posudky. NS ČR tak v tomto rozhodnutí opět správně trvá na dodržení minimálního standardu péče u každé povinné osoby bez ohledu na to, jakými znalostmi a schopnostmi osoba disponuje.⁶⁴

⁶² CILEČEK, F., RUBAN, R. Nejvyšší soud ČR: K některým kritériím posuzování standardu péče řádného hospodáře. *Obchodněprávní revue*, 2017, č. 4, s. 115.

⁶³ Závěry tohoto rozhodnutí lze považovat za ustálenou judikaturu, neboť se na ně NS ČR odkazuje ve svých pozdějších rozhodnutích, např. rozsudek ze dne 19. 7. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3770/2016, rozsudek ze dne 27. 6. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3325/2016, či usnesení ze dne 23. 10. 2018, sp. zn. 27 Cdo 2360/2018, kde jej cituje jako svou ustálenou rozhodovací praxi.

⁶⁴ Na závěry tohoto rozsudku odkazuje NS ČR ve svých dalších rozhodnutích, např. rozsudek ze dne 26. 8. 2014, sp. zn. 29 Cdo 1043/2012 či rozsudek ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2631/2012.

1.4 Dílčí shrnutí

Pro lepší přehlednost diplomové práce bych si dovolila na tomto místě shrnout závěry, k nimž jsem dospěla v rámci této kapitoly. V úvodu své práce jsem si položila otázku, zda lze péči řádného hospodáře považovat za objektivní či subjektivní standard jednání členů volených orgánů, neboli podle jakého standardu je poměřováno konkrétní jednání osoby povinné při posuzování naplnění povinnosti péče řádného hospodáře.

Cílem kapitoly bylo prezentovat a zhodnotit, jak úspěšně se s uvedenou otázkou potýká NS ČR ve svých rozhodnutích. Abych byla schopná dosáhnout stanoveného cíle, předložila jsem vlastní řešení hlavní otázky, které jsem založila na historicko-teoretických východiscích institutu péče řádného hospodáře, analýze současné právní úpravy a komparaci a zhodnocení závěrů právní doktríny. Svůj závěr jsem následně opřela o jazykový, systematický, subjektivně-historický a objektivně-teleologický výklad příslušných právních ustanovení. Následně jsem se věnovala analýze přístupu NS ČR ke standardu péče v jednotlivých soudních rozhodnutích a jeho hodnocení s ohledem na svůj předchozí výklad.

V první podkapitole jsem si dovolila vymežit oba standardy a popsat jejich výhody a nevýhody při jejich aplikaci. Z historického přehledu přístupu práva k povinnosti péče vyplynulo, že podstatou povinnosti péče je římskoprávní pojetí „péče řádného otce rodiny“ (*dilligens pater familias*), tj. objektivní standard, jenž byl převzat i do rakouské a následně československé právní úpravy řádné péče. Subjektivní standard ve smyslu římskoprávního pojetí „*dilligentia quam suis rebus abidere solet*“, tj. péče jako při správě věci vlastní, byl v římském i rakouském právu aplikován pouze u společníků. Z historického výkladu lze uzavřít, že podstatou péče řádného hospodáře je ochrana smluvních stran závazku, tzv. *fiduciární obligace* a z ní vyplývající povinnosti člena vůči druhé straně (korporaci).

Svůj výklad povahy standardu jsem v druhé podkapitole založila na analýze současné právní úpravy péče řádného hospodáře, konkrétně na ustanovení § 52 odst. 1 z. o. k. a § 159 odst. 1 o. z., s ohledem na komentářovou a další odbornou literaturu. Shledala jsem, že v právní doktríně převládá pojetí objektivního standardu se subjektivním prvkem, přičemž za subjektivní prvek bývají považovány subjektivní poměry povinného včetně jeho osobních kvalit,⁶⁵ typ či velikost právnické osoby,⁶⁶

⁶⁵ ŠTENGLOVÁ, I. a HAVEL, B. op. cit. sub 23, s. 159.

případně pravidlo podnikatelského úsudku,⁶⁷ přičemž se lze setkat i s pojetím „čistě“ objektivního standardu péče. Následně jsem se přiklonila k objektivnímu standardu péče s jistou subjektivizací v případě aplikace pravidla podnikatelského úsudku, načež jsem svůj názor podložila jednotlivými metodami výkladu příslušných právních ustanovení.

V závěru podkapitoly jsem si dovolila kriticky zhodnotit přístup některých autorů⁶⁸ k pojetí standardu jakožto tzv. „subjektivního zostření objektivního standardu“, jež spočívá v povinnosti využít svých odborných znalostí a schopností při výkonu funkce člena voleného orgánu. Na základě předchozího výkladu jsem dospěla k názoru, že se jedná o extenzivní výklad ustanovení § 52 odst. 1 z. o. k., neboť je péče řádného hospodáře v některých případech interpretována jako péče odborná. Dle mého úsudku nebylo úmyslem zákonodárce poskytnout společnostem takovou úroveň ochrany, nicméně není vyloučeno si ji se členem voleného orgánu smluvně sjednat. Uvedený výklad považuji za nevhodný i z toho důvodu, že je v rozporu s principem rovnosti účastníků v občanskoprávních vztazích a principem právní jistoty.

Ve třetí podkapitole se v jednotlivých rozhodnutích NS ČR zabývám přístupem soudu k pojetí standardu péče řádného hospodáře. Za účinnosti obchodního zákoníku se lze často setkat se subjektivním pojetím standardu ve smyslu „*péče jako o vlastní majetek*“, jež si dovoluji následně kriticky zhodnotit s ohledem na odlišné postavení vlastníka (společníka) a správce (člena voleného orgánu právnické osoby) a z něj vyplývající povinnosti a oprávnění. Péčí řádného hospodáře je povinován správce a má tak především povinnost sledovat zájem vlastníka.

Dále zjišťuji, že NS ČR při posuzování dodržení povinnosti péče řádného hospodáře využil v odůvodnění několika svých rozhodnutí „subjektivní zostření“. Při jejich hlubším zkoumání shledávám, že tato argumentace je v daných věcech lichá a nevhodná. Jak jsem zmínila výše, péče osoby povinné by měla být poměřována objektivním standardem. Skutečnost, zda je daná osoba odborníkem v příslušné oblasti činnosti dle mého názoru nehraje roli v tom, zda dostojí své povinnosti péče řádného hospodáře.

⁶⁶ NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, L. op. cit. sub 29, s. 116.

⁶⁷ LASÁK, J. in ČÁP, Z., DOLEŽIL, T., LASÁK, J., a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 9788074785375. s. 441.

⁶⁸ ŠTENGLOVÁ, I. op. cit. sub 23, s. 159 či DĚDIČ, J. op. cit. sub 44, s. 1352.

Tato povinnost je dle ustanovení § 159 odst. 1 o. z. založena především na nezbytné loajalitě, potřebných znalostech a pečlivosti, jež by dle ustanovení § 52 odst. 1 z. o. k. vynaložila „rozumně pečlivá osoba“ ve stejném postavení. Rozšiřovat rozsah povinností člena voleného orgánu nad rámec občanského zákona a z jejich nesplnění vyvozovat trestní odpovědnost člena považuji za nepřiměřené a nespravedlivé. V obou mnou kritizovaných rozhodnutích⁶⁹ spatřuji porušení povinnosti péče řádného hospodáře nikoli v nedosažení vyššího standardu péče u kvalifikovaných osob, ale v porušení jejich povinnosti loajality.

Dále předkládám několik rozhodnutí NS ČR, v nichž nacházím vhodnější, objektivní přístup k vymezení standardu péče řádného hospodáře. Již za účinnosti obchodního zákoníku se tak lze setkat s objektivním pojetím standardu jakožto požadavku nezbytné míry péče, tj. „*péče řádné, obezřetné, preferující co nejlepší plnění potřeb a zájmů společnosti*“,⁷⁰ neboli „*péče řádného otce rodiny*“⁷¹ jež se pochopitelně odrazilo v současné podobě právní úpravy. V obou rozhodnutích lze kladně hodnotit, že NS ČR své posouzení opírá o standard pečlivosti průměrné osoby bez ohledu na její konkrétní vlastnosti a zkušenosti. NS ČR v druhém rozhodnutí navíc předkládá dílčí povinnosti standardu péče řádného hospodáře, na nichž je třeba vždy trvat (řádná péče o svěřený majetek, zákaz konkurence, ochrana obchodního tajemství).

V dalším rozhodnutí⁷² potvrzuje NS ČR svůj požadavek nezbytné míry péče, když netoleruje liknavý přístup předsedy družstva k výkonu jeho funkce. S aplikací „čistě“ subjektivního standardu péče se v tomto ani jiném rozhodnutí NS ČR neseťkávám, soud vždy trvá na zachování nezbytné míry péče povinnými osobami, což hodnotím pozitivně. V závěru podkapitoly shrnuji odůvodnění rozhodnutí NS ČR, jež bylo odbornou veřejností kladně přijato, a lze na něm demonstrovat subjektivizaci standardu péče pravidlem podnikatelského úsudku.

Jak je patrné z výše předložených rozhodnutí, přístup NS ČR k řešení hlavní otázky je pozitivní v tom, že dlouhodobě judikuje péči řádného hospodáře jakožto objektivní standard. V některých rozhodnutích se však lze setkat se subjektivním

⁶⁹ Rozsudek NS ČR ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006, usnesení NS ČR ze dne 23. 2. 2017, sp. zn. 5 Tdo 1044/2016.

⁷⁰ Usnesení NS ČR ze dne 1. 3. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1194/2005.

⁷¹ Usnesení NS ČR ze dne 13. 2. 2019, sp. zn. 5 Tdo 1552/2018.

⁷² Usnesení NS ČR ze dne 27. 2. 2007, sp. zn. 6 Tdo 168/2007.

zostření tohoto standardu, jež nemá své opodstatnění v právní úpravě a jeho konkrétní aplikace *ad hoc* byla nevhodná. S ohledem na závěry vyplývající z této kapitoly jsem toho názoru, že by se soudy měly držet objektivního standardu a neklást na členy volených orgánů požadavky nad rámec zákona. Argumentaci NS ČR k pojmu péče řádného hospodáře jakožto objektivního standardu považuji za příležitou a lépe využitelnou v budoucí judikatuře soudů.

Kapitola 2: Je péče řádného hospodáře smluvní či zákonnou povinností?

Další hojně diskutovanou otázkou v odborných kruzích je problematika podstaty povinnosti péče řádného hospodáře v souvislosti se změnami odpovědnostního režimu v rámci rekonstrukce soukromého práva. Do té doby účinný obchodní zákoník byl založen na jednotném deliktu,⁷³ spočívající v objektivní odpovědnosti, tj. v povinnosti nahradit škodu v případě porušení povinnosti vyplývající ze závazkového vztahu s možností liberace okolnostmi vylučující protiprávnost.⁷⁴

Přijetím nového občanského zákoníku došlo k rozlišení mezi porušením smluvní a zákonné povinnosti s tím, že při zaviněném porušení zákonné povinnosti nastává dle ustanovení § 2910 o. z. subjektivní odpovědnost s možností exkulpace, v případě smluvní povinnosti je pak dle ustanovení § 2913 o. z. založena objektivní odpovědnost s možností liberace. Právní doktrína si tak začala logicky klást otázku, pod jaký odpovědnostní režim bude spadat porušení povinnosti péče řádného hospodáře. Odpovídá člen statutárního orgánu právnické osoby objektivně nebo subjektivně na základě svého zavinění? Je akciová společnost oprávněna domáhat se po členovi představenstva náhrady škody z titulu porušení smluvní nebo zákonné povinnosti?

Odpověď na tuto otázku je v právní doktríně stále nejednotná. Část doktríny si pro její řešení rozvinula konstrukci odvozující odpovědnostní režim z povahy vztahu mezi právnickou osobou a členem jejího orgánu. Problémem je, že ani na povaze tohoto vztahu nepanuje shoda. Lze se tak setkat s názorem, že jde o vztah smluvní, a proto člen statutárního orgánu odpovídá objektivně, neboť jde o porušení smluvní povinnosti;⁷⁵ jiní autoři naopak tento názor kritizují a tvrdí, že péče řádného hospodáře je povinností zákonnou, jelikož důvodem vzniku odpovědnosti je zákon, nikoli smlouva.⁷⁶

⁷³ Jednalo o jednotnou generální klauzuli bez ohledu na typ statku, který byl zasažen, dle § 373 obch. zák. o „porušení povinnosti ze závazkového vztahu“, pod nějž se dle § 757 a § 194 odst. 5 obch. zák. podřazovala povinnost péče řádného hospodáře jakožto povinnost stanovená obchodním zákoníkem.

⁷⁴ ŠTENGLOVÁ, I. in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, ISBN 978-80-7400-354-7. s. 1038.

⁷⁵ LASÁK, J. in LAVICKÝ, P. a kol., *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 2400 s. ISBN 978-80-7400-529-9. s. 819.

⁷⁶ ŠTENGLOVÁ, I. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání 2017. V Praze: C.H. Beck, 2017. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4. s. 151.

V rámci této kapitoly bych chtěla věnovat pozornost oběma názorovým proudům a zároveň přinést čtenáři jejich reflexi v současné judikatuře. Na základě provedené analýzy bych se následně pokusila přinést řešení na výše položenou otázku, jejíž zodpovězení může být přínosem nejen samotným právníkům osobám a členům jejich statutárního orgánu, ale i soudům ve věcech nároků na náhradu škody při porušení péče řádného hospodáře.

S ohledem na posun v pojetí odpovědnosti po rekonstrukci soukromého práva bohužel nelze vycházet ze závěrů judikatury vyslovených k dnes již neúčinnému obchodnímu zákoníku. I přes podrobnou rešerši současné judikatury zjišťuji, že řešených případů, na něž dopadá nový občanský zákoník, je stále příliš málo na to, abychom z nich mohli dovodit zobecnitelné závěry v posuzované otázce odpovědnosti za škodu při porušení péče řádného hospodáře. Přesto si alespoň dovoluji předložit judikaturní řešení některých dílčích otázek, jejich zhodnocení v návaznosti na názory právní doktríny a přístup judikatury k otázce povinnosti péče řádného hospodáře.

2.1 Povinnost náhrady škody před a po rekonstrukci civilního práva

V rámci této podkapitoly se pokusím nastínit změny v právní úpravě odpovědnosti, jež přinesla rekonstrukce soukromého práva. Jak jsem již naznačila výše, obchodní zákoník nerozlišoval mezi porušením zákona a smlouvy, povinnost nahradit škodu vyplývala vždy z porušení smlouvy (§ 373 obch. zák.). Jednalo se tedy o odpovědnost objektivní, přičemž byla připuštěna liberace v případě okolnosti vylučující protiprávnost.

J. Bejček vysvětluje, že „*není relevantní (ne)vědomost škůdce o protiprávnosti, již se ev. dopouští, ale pouze fakt protiprávního jednání a škody vzniknuvší v jeho důsledku. Samotný vznik škody není samozřejmě důvodem ke vzniku odpovědnosti – reprezentanti společnosti jsou (...) povinni jen k řádnému výkonu své funkce.*“⁷⁷ Odpovědnost za řádný výkon funkce nikoli za výsledek své činnosti bylo za účinnosti obchodního zákoníku dovozeno i judikaturou.⁷⁸ Pokud člen orgánu jednal s péčí řádného hospodáře, neměl povinnost nahradit škodu, která v důsledku jeho jednání vznikla společnosti. Jako příklad lze uvést jednatele společnosti s ručením omezeným,

⁷⁷ BEJČEK, J. op. cit. sub 30, s. 617.

⁷⁸ Např. usnesení NS ČR ze dne 23. 11. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1143/2005, rozsudek NS ČR ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4276/2009, rozsudek NS ČR ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2869/2011.

který se po zvážení všech důsledků rozhodl nevymáhat pohledávky společnosti a došlo tak k jejich promlčení. NS ČR tak ve svém rozsudku ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4276/2009 uzavřel, že „neuplatnění pohledávek (...) nemuselo být samo o sobě porušením povinnosti jednat s náležitou péčí. Pro úvahu, zda byl jednatel povinen pohledávky vymáhat, je významné (mimo jiné) i posouzení případné úspěšnosti takového postupu (jenž odvisí např. od možnosti společnosti prokázat vznik, výši i trvání uplatněné pohledávky) a reálnosti jejího (alespoň částečného) vymožení.“

Soud zde správně dovodil, že nevymáhání pohledávek neznamená automaticky porušení povinnosti, ale takové rozhodnutí je právem jednatele jakožto součást obchodního vedení, pokud je učiněno po zvážení všech okolností, tj. informovaně. V případě, že by jednatel nejednal s takovou péčí, byl by povinen k náhradě případné škody. Předpokladem odpovědnosti škody dle obchodního zákoníku tak bylo nepečlivé jednání a škoda vzniklá v důsledku takového jednání.

Okolností vylučující protiprávnost mohla být dle S. Černé vyšší moc (§ 374 obch. zák.), plnění pokynu valné hromady, jež vedlo ke škodě ačkoli byl pokyn v souladu se stanovami a právními předpisy (§ 194 odst. 4 obch. zák.), či zmaření smlouvy z důvodu neudělení souhlasu dozorčí rady s jejím uzavřením.⁷⁹ Muselo se však jednat o překážku, jež nastala mimo vůli povinného, v době vzniku závazku ji nebylo možné předvídat, a zároveň nešlo rozumně předpokládat, zda bude možné ji překonat či odvrátit.⁸⁰

Základním kamenem současné právní úpravy odpovědnosti je příklon k teorii fikce⁸¹ právnické osoby a z toho vyplývající nutnost, že členové jejích orgánů za ní rozhodují a nahrazují tak její vůli (§ 151 o. z.). Zákonodárce se tímto pojetím vrátil k prvorepublikové právní úpravě, podle níž byly právnické osoby vždy zastoupeny.⁸² Zastoupení právnické osoby pak upravuje všeobecnými ustanoveními a dále zvláštními pravidly pro smluvní (§ 441 – 456 o. z.) a zákonné zastoupení (§ 457 – 488 o. z.).

⁷⁹ Podrobněji viz ČERNÁ, S. *Obchodní právo. 3, Akciová společnost*. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2006. ISBN 80-7357-164-1. s. 249.

⁸⁰ BEJČEK, J. op. cit. sub 30, s. 617-618.

⁸¹ PELIKÁNOVÁ, I. in ČERNÁ, S., ŠTENGLIOVÁ, I. a PELIKÁNOVÁ, I. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-735-5. s. 42.

⁸² WENIG, A. *Příručka obchodního práva*. V Praze: Československý Kompas, 1947. Právnická a hospodářská knihovna Československého Kompassu. Učebnice o právu a hospodářství. s. 144.

Občanský zákoník výslovně nevymezuje povahu právního vztahu mezi právníkem osobou a členem jejího statutárního orgánu, oproti tomu v právu obchodních korporací lze nalézt zvláštní úpravu v ustanovení § 59 odst. 1 z. o. k. o smlouvě o výkonu funkce s odkazem na aplikaci ustanovení o příkazní smlouvě, což představuje určitou reminiscenci na obdobnou úpravu v ustanovení § 66 obchodního zákoníku.

Další změnou v právní úpravě je pak rozlišení zákonné (§ 2910 a násl. o. z.) a smluvní odpovědnosti (§ 2913 o. z.). Zákonodárce se tím hlásí k moderním evropským úpravám, jež se v této problematice odklonily od přirozenoprávní koncepce jednotného deliktu.⁸³ Je však nutno podotknout, že zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, již zahrnoval obecnou odpovědnost za škodu způsobenou porušením právní povinnosti, založenou na zavinění, na rozdíl od smluvní odpovědnosti stanovenou obchodním zákoníkem, *de facto* bychom tak mohli hovořit o dichotomii civilněprávní odpovědnosti již za přechodí právní úpravy. Vztahy, jež upravoval obchodní zákoník včetně odpovědnosti statutárního orgánu vůči společnosti (dle § 261 odst. 3 písm. f), však spadaly pouze pod jeden odpovědnostní režim, objektivní.

Rozdíl oproti předchozí právní úpravě odpovědnosti za škodu při **porušení právní povinnosti** shrnuje zákonodárce takto: „*Vznik povinnosti k náhradě škody způsobené porušením povinnosti stanovené přímo zákonem se stejně jako v současném občanském zákoníku (§ 420 odst. 1 a 3) spojuje se zaviněným porušením takové povinnosti. Požadavek na zavinění se přitom, rozdílně od stávající úpravy, vytýká přímo jako podmínka vzniku povinnosti nahradit škodu, nikoli až jako exkulpační důvod, jak tomu je v § 420 odst. 3 platného občanského zákoníku.*“⁸⁴ Zavinění je tak jedním z hlavních předpokladů vzniku povinnosti k náhradě škody při porušení zákona. Jelikož mi rozsah diplomové práce neumožňuje hlouběji analyzovat teorii odpovědnosti, dovolím si čtenáře odkázat pro podrobnější výklad na odbornou literaturu.⁸⁵

V případě **porušení smlouvy** (ustanovení § 2913 o. z.) se zákonodárce hlásí k objektivnímu pojetí odpovědnosti v návaznosti na ustanovení § 373 obch. zák. Stejně jako za předchozí právní úpravy se tak škůdce nemůže vyvinit prokázáním, že škodu

⁸³ *Občanský zákoník. Důvodová zpráva*, s. 569 [online] [cit. 10. 10. 2019]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

⁸⁴ *Ibidem*, s. 569 – 570.

⁸⁵ KNAPP, V. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995. Právnícké učebnice. ISBN 80-7179-028-1. s. 201 či GERLOCH, A. *Teorie práva*. 6. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, ISBN 978-80-7380-454-1. s. 162.

nezavinil, ale pouze tím, že mu v řádném výkonu bránila okolnost vylučující protiprávnost.⁸⁶ Na otázku režimu odpovědnosti v případě porušení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře však zákonodárce jasnou odpověď nedává.

Z důvodové zprávy k občanskému zákoníku bychom mohli usuzovat, že se jedná spíše o objektivní odpovědnost z důvodu přihlášení se k úpravě smluvní odpovědnosti v obchodním zákoníku i z formulace, že jde „o závazek člena orgánu vůči právnické osobě s tím, že podrobnosti jsou upraveny v příslušných smluvních typech.“⁸⁷ Nicméně, jazykovým ani subjektivně-historickým výkladem stále nezískávám jasnou odpověď na svou základní otázku, tj. zda je povinnost péče řádného hospodáře smluvní či zákonnou povinností a zda bude osoba povinná odpovídat objektivně nebo subjektivně. To je patrně důvod, proč je i právní doktrína v této otázce nejednotná.

2.2 Spor o povahu právního vztahu a režim odpovědnosti

Otázku režimu odpovědnosti člena statutárního orgánu právnické osoby řeší právní doktrína často právě v souvislosti s povahou jejich právního vztahu. Část odborné veřejnosti, mezi nimi J. Lasák⁸⁸, P. Šuk⁸⁹ a P. Čech⁹⁰, uznává, že povinnost péče řádného hospodáře je stanovená zákonem, nicméně v závěru argumentace se přiklání k její **smluvní povaze**, kterou dovozují ze smluvního vzniku právního vztahu mezi právnickou osobou a členem jejího orgánu. Jak vysvětluje J. Lasák, „vznik funkce voleného orgánu na základě volby, jmenování či jiného povolání do funkce (...) a její přijetí ze strany člena voleného orgánu je v první řadě zvláštním důvodem uzavření smlouvy mezi tímto členem voleného orgánu a touto obchodní korporací.“⁹¹ Na základě toho dovozuje objektivní režim odpovědnosti při porušení péče řádného hospodáře jakožto porušení smluvní povinnosti ve smyslu ustanovení § 2913 o. z. a nikoli

⁸⁶ *Občanský zákoník. Důvodová zpráva*, s. 570 [online] [cit. 10. 10. 2019]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

⁸⁷ *Ibidem*. s. 78.

⁸⁸ LASÁK, J. in LAVICKÝ, P. a kol., *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 2400 s. ISBN 978-80-7400-529-9. s. 819.

⁸⁹ ŠUK, P. in ČECH, P. a ŠUK, P. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi* (nejen soudní). Praha: Ivana Hexnerová-Bova Polygon, 2016. ISBN 9788072731770. s. 174.

⁹⁰ ČECH, P. in ČECH, P. Péče řádného hospodáře. *Auditor*. 2018, roč. XXV, č. 6, s. 19 [online] [cit. 20. 10. 2019]. Dostupné z: <https://www.kacr.cz/file/5486/2018-auditor-06.pdf>

⁹¹ LASÁK, J. op. cit. sub 88, s. 819.

v porušení povinnosti zákonné. Shodně pak I. Pelikánová a R. Pelikán⁹² obhajují pojetí péče řádného hospodáře jakožto smluvní povinnosti vyplývající ze smluvního vztahu obou stran kontraktu. Stejný názor pak zastává F. Melzer, jenž nepovažuje ustanovení § 159 odst. 1 o. z. za domněnku zavinění, „*nýbrž je jím stanoven obsah povinnosti člena voleného orgánu právnické osoby. Jeho porušení tedy zakládá porušení (kvazismluvní) povinnosti, a tím i protiprávnost. Člen voleného orgánu, který nejednal s péčí řádného hospodáře, se však může liberovat naplněním některého z důvodů § 2913 odst. 2 o. z.*“⁹³

Naproti tomu I. Štenglová a B. Havel⁹⁴ považují povinnost péče řádného hospodáře za **zákonnou** z důvodu, že jde o povinnost vyplývající ze zákona a nelze ji smluvně vyloučit. Dále vysvětlují, že vztah mezi právnickou osobou a členem jejího statutárního orgánu nemusí být nutně založen pouze smlouvou o výkonu funkce, ale např. soudním rozhodnutím (o jmenování likvidátora, opatrovníka apod.). Na závěr obou autorů v komentáři k zákonu o obchodních korporacích odkazuje F. Púry, jenž tuto povinnost rovněž pokládá za zákonnou, „*příčemž smlouva o výkonu funkce ji může nanejvýš konkretizovat.*“⁹⁵

Jak se již B. Havel dříve k této otázce vyjádřil, je zastáncem toho, že při porušení péče řádného hospodáře jde o především o porušení zákona, neboť chápe „*pozici člena orgánu za svého druhu soukromý úřad, který je utvořen zákonem. Smlouva ho následně obsadí, případně dotvoří, což jeho podstatu nemění.*“⁹⁶ Zákonný základ pak v souvislosti s porušením fiduciárních povinností dává do vztahu s typem zastoupení právnické osoby jejím statutárním orgánem, když říká: „*I nadále proto setrvávám na závěru, že vztah mezi členem statutárního orgánu a společností je ve vazbě na zákonné fiduciární povinnosti projevem zákonného zastoupení a člen orgánu*

⁹² PELIKÁN, R., PELIKÁNOVÁ, I. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I (§ 1 až 654)*. Wolters Kluwer, Praha, 2014, ISBN 978-80-7478-369-2. s. 1017.

⁹³ MELZER, F. in MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2013. Komentátor. ISBN 978-80-87576-73-1. s. 257.

⁹⁴ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání 2017. V Praze: C.H. Beck, 2017. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4. s. 151.

⁹⁵ PÚRY, F. Některé zásadní souvislosti nové úpravy soukromého práva s postihem hospodářské a majetkové kriminality, *Bulletin advokacie*. 2015, č. 9, ISSN 1210-6348. (Je však třeba doplnit, že charakter povinnosti posuzuje optikou trestního zákona, tedy v souvislosti se skutkovými podstatami dle § 220 a § 221 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákona (porušení povinnosti při správě cizího majetku úmyslně či z nedbalosti), nikoli v souvislosti s následky dle občanského zákoníku.)

⁹⁶ HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vyd., Praha: C. H. Beck, 2013, Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-480-3. s. 134.

je v tomto ohledu zákonným zástupcem.“⁹⁷ V části povinností, které člen převezme smlouvou, pak bude podle jeho názoru člen smluvním zástupcem.

Jak budu komentovat níže, korelaci mezi charakterem povinnosti a typem zastoupení právnické osoby neshledávám vhodnou, byť se s ní setkávám i u další renomované autorky.⁹⁸ Následná argumentace B. Havla pro zákonnou povinnost je sice přílehlavá (neboť ji zakládá na kogentní povaze fiduciárních povinností a dále uvádí, že **subjektivní odpovědnost** pak lépe odpovídá dikci zákona, neboť povinnost péče řádného hospodáře je dle jeho názoru založena na vyvrátitelné domněnce nedbalosti dle ustanovení § 159 odst. 1 o. z. a § 2912 odst. 2 o. z. a lépe tak koreluje s pravidlem podnikatelského úsudku),⁹⁹ nicméně vysvětlení, proč je zákonná povinnost implikovaná typem zastoupení, u něj nenacházím.

Pro subjektivní odpovědnost pak argumentují i další autoři.¹⁰⁰ D. Borsík ji dovozuje z toho, že v případě porušení povinnosti péče řádného hospodáře a následné aplikaci pravidla podnikatelského úsudku se bude vždy zkoumat zavinění osoby povinné. Svou argumentaci opírá o zákonnou definici péče řádného hospodáře založené na základě jednání v nedbalosti.¹⁰¹ A. Hámorská vysvětluje, že pokud člen statutárního orgánu prokáže, že „*porušení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře nezavinil, nebude mu možné uložit povinnost k náhradě škody, kterou obchodní korporace utrpěla. (...)Na rozdíl od současné úpravy však bude moci soud rozhodnout, že přesun důkazního břemene na člena orgánu po něm nelze spravedlivě požadovat. Bude pak na obchodní korporaci, aby prokázala, že žalovaný člen orgánu jako řádný hospodář nejednal.*“¹⁰²

⁹⁷ HAVEL, B. Výkon funkce člena statutárního orgánu, včetně smlouvy o výkonu funkce v prolnutí ZOK a ObčZ. *Karlovarské právnické dny 2014. Sborník*. Praha: Leges, 2014, ISBN 978-80-7502-078-9. s. 416.

⁹⁸ NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, L. op. cit. sub 29, s. 88 (když v diskuzi o odpovědnosti za jednání s péčí řádného hospodáře považuje za nutné zabývat se typem zastoupení člena voleného orgánu právnické osoby).

⁹⁹ „*Obrana proti selhání člena orgánu nestojí na liberaci pro vis maior, jak je zná § 2913 odst. 2 o. z., ale na možném vyvracení nedbalosti, jak ji předpokládá § 2912 odst. 2 o. z.*“ viz HAVEL, B. op. cit. sub 96.

¹⁰⁰ T. Dvořák se kloní k subjektivní odpovědnosti: „*Porušení povinnosti výkonu funkce s péčí řádného hospodáře je porušením zákona; vzhledem k tomu je právo na náhradu vzniklé újmy právem zákonným (§ 2910 o. z.)*.“ (DVOŘÁK, T. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I (§ 1 až 654)*, Wolters Kluwer, Praha, 2014, ISBN 978-80-7478-369-2. s. 536 a rovněž v: DVOŘÁK, T. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-961-8. s. 639.)

¹⁰¹ BORSÍK, D. Péče řádného hospodáře a pravidlo podnikatelského úsudku bez legend. *Obchodněprávní revue*. 2015, roč. 7, č. 7-8, ISSN 18036554. s. 193-205.

¹⁰² HÁMORSKÁ, A. Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rekodifikaci. *Obchodněprávní revue*, 9/2012, s. 250-256. ISSN 1803-6554. s. 252.

Jak je patrné z výše uvedeného srovnání názorových proudů, oba přístupy jsou založeny na dvou odlišných předpokladech. Zastánci subjektivní odpovědnosti zpravidla vychází z povahy zákonného zastoupení a zákonné povinnosti, u objektivní povinnosti se uvažuje o smluvním zastoupení člena statutárního orgánu. Na **povaze zastoupení** však rovněž nepanuje shoda. Část právní doktríny považuje člena statutárního orgánu za zákonného zástupce,¹⁰³ další část za smluvního zástupce,¹⁰⁴ přičemž se v posledních letech začíná prosazovat třetí cesta, teorie zastoupení *sui generis*.¹⁰⁵

Teorie zákonného zastoupení je založena právě na teorii fikce právnických osob, kdy právnická osoba je nezpůsobilá sama právně jednat, jelikož není schopna tvořit vůli a projevit ji navenek právně relevantním způsobem, a proto musí být zastoupena zákonným zástupcem, v případě obchodních korporací statutárním zástupcem. U smluvního zastoupení se naopak počítá s vlastní vůlí osoby zastoupené, neboť k jeho vzniku je nutná vzájemná dohoda zástupce a zastoupeného.¹⁰⁶ To ostatně zákonodárce stanovuje výslovně v právní úpravě smluvního zastoupení (§ 441 o. z.): *Ujednají-li si to strany, zastupuje jedna z nich druhou v ujednaném rozsahu jako zmocněnec.*“ Na rozdíl od zákonného zastoupení je zde dán prvek dobrovolnosti, jak upozorňuje L. Novotná Krtoušová.¹⁰⁷

Zastánci smluvního zastoupení statutárním orgánem tak musí nutně počítat se svéprávností právnické osoby, hovoří se zde o tzv. organické teorii vycházející z německé právní doktríny.¹⁰⁸ Vzhledem k proklamovanému návratu¹⁰⁹ k teorii fikce právnické osoby se však domnívám, že bychom měli uvažovat o statutárním zástupci

¹⁰³ DVOŘÁK, T. in: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I (§ 1 až 654)*, Wolters Kluwer, Praha, 2014, ISBN 978-80-7478-369-2. s. 536; HAVEL, B. Konflikt zájmů při správě obchodních korporací (vztah § 437 odst. 2 o. z. a § 54 a násl. z. o. k.), *Právní rozhledy*, 8/2015, s. 272-275.

¹⁰⁴ POKORNÁ, J. in: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I (§ 1 až 654)*, Wolters Kluwer, Praha, 2014, ISBN 978-80-7478-369-2. s. 1089.

¹⁰⁵ LASÁK, J. in: LAVICKÝ P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 842; či DĚDIČ, J. Úprava konfliktů zájmů v zákoně o obchodních korporacích ve vazbě na nový občanský zákoník, *Právní rozhledy*. 2014, roč. 15 - 16, s. 524-532. ISSN 1210-6410.

¹⁰⁶ MELZER, F. in MELZER, F. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. § 419 – 654 a související společná a přechodná ustanovení*. Praha: Leges, 2014, s. 43.

¹⁰⁷ NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, L. op. cit. sub 29, s. 93.

¹⁰⁸ Ibidem.

¹⁰⁹ *Občanský zákoník. Důvodová zpráva*, s. 45 [online] [cit. 10. 10. 2019]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

spíše jako o zákonném zástupci právnické osoby. Nicméně nelze popřít určitou specifickou jejich vztahu a jeho smluvní charakter.

V posledních letech si tak právní doktrína vytvořila další konstrukci, tzv. *zastoupení sui generis*, založené na tom, že zákon ke vzniku zastoupení zpravidla nestačí, neboť je nutné k němu připojit soukromoprávní jednání či rozhodnutí soudu. S tímto konceptem se setkáváme u J. Lasáka¹¹⁰, M. Hendrychové¹¹¹, J. Dědiče¹¹² či K. Svobody¹¹³. V návaznosti na svou argumentaci pak autoři doplňují, že se na vztah právnické osoby a člena jejího statutárního orgánu mohou aplikovat pouze obecná ustanovení o zastoupení a ustanovení o zastoupení členy statutárního orgánu (J. Lasák), či dokonce úprava o zákonném i o smluvním zastoupení (K. Svoboda). Podle mého názoru, tato názorová nejednotnost svědčí o nekonceptčnosti teorie smíšeného zastoupení, byť se může na první pohled zdát být vhodným východiskem z výše uvedeného sporu.

Odůvodněnou kritiku zastoupení *sui generis* nabízí B. Havel: „Řešení přes smíšenou povahu zastoupení nepovažuji za zcela obhajitelné, a to zejména z důvodu následku porušení fiduciárních povinností. Pokud se jedná o smíšené zastoupení, jak jeho nositelé rozhodnou o tom, zda porušili zákon, nebo smlouvu, tedy zda jsou pod regulací § 2910, resp. § 2912 o. z., nebo § 2913 o. z.? Jeví se mi, že zastánci tohoto přístupu chápou ve skutečnosti jednání za právnickou osobu jako zastoupení smluvní, byť oprávnění jednat vzniká ze zákona. Takovéto řešení není smíšeným pojetím, ale pojetím smluvním, tedy myslím, že i nadále se autoři dělí jen na dvě skupiny — ty, kteří hájí zastoupení zákonné, a ty, kteří hájí zastoupení smluvní.“¹¹⁴

Přes určité kritické ohlasy se začala koncepce smíšeného zastoupení prosazovat i v judikatuře. Vrchní soud v Praze ve svém usnesení ze dne 4. 8. 2015, sp. zn. 14 Cmo 184/2014, v němž soud řešil mimo jiné i otázku přípustnosti společného zastoupení společnosti s ručeným omezeným členem statutárního orgánu a prokuristou, uzavírá:

¹¹⁰ LASÁK, J. op. cit. sub 104.

¹¹¹ HENDRYCHOVÁ, M. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7478-369-2. s. 318 – 319.

¹¹² DĚDIČ, J. Úprava konfliktů zájmů v zákoně o obchodních korporacích ve vazbě na nový občanský zákoník, *Právní rozhledy*. 2014, roč. 15 – 16. ISSN 1210-6410. s. 524-532.

¹¹³ SVOBODA, K. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7478-369-2. s. 1037.

¹¹⁴ HAVEL, B. Konflikt zájmů při správě obchodních korporací (vztah § 437 odst. 2 obč. zák. a § 54 a násl. z. o. k.). *Právní rozhledy*. 2015, č. 8, ISSN 1210-6410. s. 272.

„Právní úprava účinná od 1. 1. 2014, jak je patrné z citovaného § 164 odst. 1, 2 o. z., stojí nově na tom, že člen statutárního orgánu jedná jako zástupce právnické osoby sui generis (nejedná se o zastoupení zákonné ani o zastoupení smluvní).“ Dále vysvětluje, že i přes tento „koncepční posun“ nelze uvažovat o přípustnosti zápisu společného jednání jednatele a prokuristy do obchodního rejstříku, neboť *zákon nadále počítá při úpravě jednání za právnickou osobu výhradně se členem (členy) statutárního orgánu.*“

Z uvedené argumentace usuzuji, že se soud snaží přípuštěním tohoto „koncepčního posunu“ reflektovat nový směr v právní doktríně, v závěru svého odůvodnění však uznává význačné postavení člena statutárního orgánu plynoucí ze zákona. Dle mého názoru, pokud připustíme, že člen statutárního orgánu právnické osoby jakožto osoby nesvéprávné není jejím zákonným zástupcem, kdo ji potom ze zákona zastupuje, když nemá opatrovníka či likvidátora?

Za zákonné zástupce jsou považováni rovněž zaměstnanci právnické osoby, nicméně rozsah jejich působnosti je oproti statutárnímu orgánu omezený tím, že je určen jejich pracovním zařazením či funkcí. Ze zákona (§ 164 o. z.) zastupuje právnickou osobu její statutární zástupce ve všech záležitostech, z čehož dovozují zákonnou povahu zastoupení. Konstrukci soudu považuji za ne zcela domyšlenou a nekorespondující s teorií fikce právnických osob, byť je první doktrínou kladně hodnocena.

P. Čech např. uvádí, že nutnost zastoupení právnické osoby ještě nezaručí její zákonnou povahu a odkazuje na prvorepublikovou doktrínu: *„právnická osoba svůj statutární orgán ustavuje a vybírá zásadně sama, aby jí dodal vůli, (slovy E. Tilsche) „jako by byl jejím mozkiem, jejíma rukama.““*¹¹⁵ Domnívám se, že předpokladem uvedeného závěru je, že právnická osoba vůli nutně mít musí, jinak by si nemohla sama vybrat a ustavit statutární orgán. Tím se P. Čech přiklání k organické teorii, od které však bylo ustoupeno po rekodifikaci civilního práva. Pokud bychom právnické osobě jakožto osobě umělé přiznali vlastní vůli podle této teorie, mohla by uzavřít smlouvu se členem statutárního orgánu o výkonu jeho funkce sama. Pak by se dalo hovořit o smluvním zastoupení, jak si již povšimnul B. Havel výše.¹¹⁶

¹¹⁵: ČECH, P. in BERAN, K., ČECH, P., DVOŘÁK, B. a kol. *Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekodifikaci českého soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. ISBN 978-80-7598-043-4. s. 57-58.

¹¹⁶ HAVEL, B. op. cit. sub 114, s. 272.

Proti uvedenému usnesení Vrchního soudu v Praze podala společnost domáhající se dotčeného zápisu způsobu jednání dovolání k NS ČR, ten však vzal ve svém usnesení¹¹⁷ názor odvolacího soudu za své s tím, že dotčené usnesení bylo schváleno občansko-právním a obchodněprávním kolegiem k uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek a převzal tak postoj odvolacího soudu.

Na závěry posledně zmíněného usnesení navazuje NS ČR ve svém dalším rozsudku ze dne 23. 7. 2019, sp. zn. 27 Cdo 4593/2017 a dále rozvádí jeho argumentaci: *„Jakkoliv je vztah mezi členem statutárního orgánu a právnickou osobou, o jejíž orgán jde, vztahem smluvním (vzniká na základě souhlasného projevu vůle právnické osoby a dotčeného člena), rozsah zástupčího oprávnění je primárně upraven zákonem a v jeho mezích zakladatelským právním jednáním (srov. důvody R 10/2019). Člena statutárního orgánu nelze považovat za zmocněnce právnické osoby (jednajícího na základě plné moci), ale ani za typického zákonného zástupce či dokonce opatrovníka právnické osoby. S ohledem na specifika postavení člena statutárního orgánu se Nejvyšší soud kloní k závěru, že nejde ani o zástupce smluvního, ani o zástupce zákonného. Zastoupení členem statutárního orgánu je zastoupením svého druhu (sui generis), na něž nedopadá ani úprava smluvního zastoupení (§ 441 až 456 o. z.), ani úprava zastoupení zákonného (§ 457 až 488 o. z.).“*

Lze uzavřít, že NS ČR zastává v posuzované otázce povahy vztahu člena statutárního orgánu třetí cestu, tj. zastoupení *sui generis*, neboť postavení člena je dle soudu natolik charakteristické, že jej podle jeho názoru nelze podřadit pod samostatnou kategorii, přestože sám přiznává, že oprávnění člena zastupovat společnost je primárně dáno zákonem.

V judikatuře se však lze setkat i s jiným názorem na povahu zastoupení, konkrétně v rozsudku Nejvyššího správního soudu (dále jen „NSS“) ze dne 22. 11. 2016, sp. zn. 2 Afs 100/2016-29. NSS se v něm zabýval povahou činnosti jednatele společnosti s ručením omezeným v souvislosti se zdaněním jeho odměny daní z přidané hodnoty. V odůvodnění rozsudku konstatoval, že *„jednatel společnosti s ručením omezeným je jejím zákonným zástupcem, rozhoduje za ni a nahrazuje její vůli.“*

Pokud bychom hledali odpověď na otázku povahy zastoupení v judikatuře, zjišťují, že soudy operují především s pojmem zákonného zástupce, smluvní zástupce je

¹¹⁷ Usnesení NS ČR ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016.

zmíněn v případech dohod o plné moci¹¹⁸, prokuristy¹¹⁹ a nikoli v případě člena statutárního orgánu, u něhož se v posledních letech začíná prosazovat teorie zastoupení *sui generis*.

Přestože právní doktrína řeší otázku charakteru povinnosti péče řádného hospodáře právě v povaze zastoupení, obdobnou reflexi v judikatuře nenacházím. Příčinou absence relevantní judikatury může být skutečnost, že za účinnosti obchodního zákoníku nebylo třeba zvažovat tuto otázku jako nyní po rekodifikaci, neboť charakter odpovědnosti byl jasný nejen v trestních, ale i v civilních věcech, jak jsem nastínila výše. Druhou příčinou neuplatnění této úvahy v judikatuře lze spatřovat v tom, že se ukazuje být pochybnou, jak si již povšimnul Z. Houdek.¹²⁰ Jeho argumentaci si dovoluji představit v následující kapitole.

2.3 Povaha zastoupení jako předpoklad charakteru povinnosti?

V předchozí kapitole jsem představila rozličné názory právní doktríny k otázce odpovědnosti za porušení péče řádného hospodáře hledající odpověď v charakteru povinnosti péče řádného hospodáře, jenž byl některými autory dovozován z povahy zastoupení. Pokud bychom uvažovali v této rovině, pak bychom dovodili u člena statutárního orgánu subjektivní odpovědnost při porušení jeho zákonné povinnosti vyplývající z toho, že je patrně zákonným zástupcem. U prokuristy, jakožto zvláštního smluvního zástupce, jenž je rovněž povinen k výkonu své funkce s péčí řádného hospodáře podle ustanovení § 454 o. z., bychom naopak hovořili o objektivní odpovědnosti při porušení jeho smluvní povinnosti. Lze však řešení nastíněné otázky takto zjednodušit? Jedná se o správnou cestu k nalezení vhodného řešení?

Z. Houdek je toho názoru, že *„na věc je třeba nahlížet z jiného úhlu — podmínky, kdy je osoba povinna k náhradě škody, nevyplývají primárně z konstrukce jejího právního vztahu k poškozenému, ale z naplnění jednotlivých skutkových podstat povinnosti k náhradě škody.“* Dále upozorňuje, že nově je právní úprava po rekodifikaci založena na tom, že povinnost náhrady škody se připouští pouze v případě naplnění jedné ze skutkových podstat v ustanoveních § 2910 a 2913 o. z. a *„v principu v těchto*

¹¹⁸ Viz např. usnesení NS ČR ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. 5 Tdo 866/2011.

¹¹⁹ Viz např. Usnesení NS ČR ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016.

¹²⁰ HOUDEK, Z. Nad charakterem porušení fiduciárních povinností člena voleného orgánu. *Časopis pro právní vědu a praxi* 4/2016, ISSN 1210-9126. s. 541-553.

*případech není vyloučeno, aby jedním jednáním škůdce došlo k naplnění několika skutkových podstat.*¹²¹

Domnívám se, že je tato úvaha správná. Z výše uvedeného výkladu vyplynulo, jak obtížně se hledá jednotná odpověď na otázku charakteru povinnosti péče řádného hospodáře, neboť existují relevantní argumenty pro zákonnou i pro smluvní povinnost. Pokud odhlédneme od povahy zastoupení a zkoumáme péči řádného hospodáře jakožto povinnosti vyplývající ze zákona či smlouvy, nutně musíme dojít k výsledku, že jde o zákonnou i o smluvní povinnost, neboť vyplývá ze zákona (§ 159 o. z.) i ze smlouvy o výkonu funkce (podle ustanovení o příkazu a dle § 59 z. o. k.). Pokud člen voleného orgánu právnické osoby nedodrží standard péče řádného hospodáře, jedná v rozporu se zákonem i se smlouvou, jež uzavřel s právnickou osobou.

Pokud uvažujeme o naplnění jednotlivých skutkových podstat, v případě povinnosti náhrady škody dle ustanovení § 2910 o. z., tj. při „**porušení zákona**“, se jedná o to, že „*škůdce vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného (...) Povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva poškozeného zaviněným porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva.*“

Domnívám se, že skutková podstata vyjádřená v druhé větě citovaného zákonného ustanovení je při porušení péče řádného hospodáře naplněna, neboť povinnost péče lze považovat za ochrannou normu.¹²² Jak jsem dovodila výše, účelem stanovení povinnosti péče (§ 159 o. z.) je ochrana (nejen) právnické osoby před nelojalným a nepečlivým jednáním člena jejího voleného orgánu a tím i ochrana jejich zájmů včetně majetkových. Jde tak bezesporu o ochrannou normu dle občanského zákoníku. Ustanovení § 159 o. z. je kogentní, jež nelze smluvně obejít či omezit. Již ze své povahy fiduciární povinnosti péče a teoretickým východiskům správy a řízení korporací lze soudit, že se jedná o ingerenci zákonodárce do činnosti členů volených orgánů ve prospěch právnických osob.

Dalším předpokladem uvedené skutkové podstaty je zavinění škůdce alespoň ve formě nedbalosti, jež je dovozována z definice v ustanovení § 2912 o. z.¹²³ Zavinění se

¹²¹ Ibidem. s. 548.

¹²² Ke stejnému názoru se kloní NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, L. op. cit. sub 29, s. 113 a HOUDEK, Z. op. cit. sub 120, s. 549 či JANOŠKOVÁ, A. Čistě majetková újma a její náhrada v novém civilním právu. Část I. *Rekodifikace & praxe*. 2015, č. 12, ISSN 2533-4239. s. 21 a násl.

¹²³ NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, L. op. cit. sub 29, s. 130.

pak posuzuje ve vztahu k jednání, nikoli k následku, neboť člen odpovídá především za řádné jednání, nikoli za výsledek své činnosti, jak ostatně dovodila i judikatura.¹²⁴

Dále lze uvažovat i o naplnění druhé skutkové podstaty dle ustanovení § 2913 o. z., tj. při „**porušení smluvní povinnosti**“, vzhledem k tomu, že povinnost péče řádného hospodáře členů volených orgánů nutně vyplývá i ze smlouvy o výkonu funkce, neboť je obsahem závazku člena voleného orgánu dle ustanovení § 159 odst. 1 o. z. V souvislosti s tím může vzniknout pochybnost o tom, zda lze péči řádného hospodáře považovat za smluvní povinnost i v případě osob, jejichž vztah k právnické osobě není založen smlouvou, ale jiným způsobem (např. pokud soud jmenuje likvidátora). V právní doktríně¹²⁵ se setkáváme s názorem, že i v tomto případě jde o smluvní povinnost, což lze dovodit aplikací ustanovení § 1723 odst. 2 o. z., kde je stanoveno, že „*ustanovení o závazcích, které vznikají ze smluv, se použijí přiměřeně i na závazky vznikající na základě jiných právních skutečností.*“¹²⁶

Na základě výše uvedeného výkladu lze shrnout, že porušení povinnosti péče řádného hospodáře lze považovat za porušení zákonné i smluvní povinnosti, neboť mohou být v tomto případě naplněny obě skutkové podstaty formulované v ustanoveních § 2910 a 2913 o. z. Jedním jednáním člena voleného orgánu tak může být zasaženo do ochranné normy a zároveň dojít k porušení smlouvy. Dochází zde k problematické situaci, kdy není jasné, jaký režim odpovědnosti bude dopadat na osoby povinné jednat s péčí řádného hospodáře. Východisko lze najít v řešení problematiky kumulace odpovědnosti, jak uvádím níže.

F. Melzer připouští kumulaci smluvní a delikt ní odpovědnosti, neboť ji považuje za spravedlivější než doktrínu „*non-cumul*“ aplikovanou ve francouzském právním řádu, kde má smluvní právo přednost jako *lex specialis*. Dále upozorňuje, že princip kumulace nalezneme i v římském právu, rakouské a švýcarské právní nauce a jeho aplikaci prezentuje v německém právu, kde je s určitými výjimkami možné, aby si poškozený zvolil dle výhodnosti, na jaké skutkové podstatě svůj nárok založí. V české právní úpravě před rekonstrukcí nachází příklon k přednosti smluvního nároku, což ale

¹²⁴ Např. usnesení NS ČR ze dne 23. 11. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1143/2005 a další.

¹²⁵ BEZOUŠKA, P. in HULMÁK, M. a kol.: *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1567. Obdobně HOUDEK, Z. op. cit. sub 120, s. 548 – 549.

¹²⁶ BEZOUŠKA, P. op. cit. sub 125, s. 1567.

považuje za ospravedlnitelné pouze v případě, kdy je z vůle smluvních stran patrný úmysl odchytil se od zákonné úpravy odpovědnosti.¹²⁷

Vzhledem k tomu, že péče řádného hospodáře je zakotvena kogentním ustanovením, přičemž je možné ji smluvně pouze rozšířit, myslím si, že lze uvažovat o obou nárocích, tj. deliktním či smluvním. Jelikož nelze povinnost péče smluvně vyloučit, bude člen voleného orgánu vždy odpovídat za porušení zákonné povinnosti, tj. subjektivně s předpokladem zavinění.

Právnícká osoba však může založit svůj nárok i na porušení smluvní povinnosti, neboť je nutně obsahem závazku člena voleného orgánu vůči ní. Smluvní nárok je tak dle mého názoru přípustný i v případě, že povinnost péče řádného hospodáře nebude výslovně součástí smlouvy o výkonu funkce, neboť její absence nutně neznamená, že s ní smluvní strany nepočítají. To ostatně potvrzuje i P. Bezouška, když uvádí: *„jelikož strany při uzavírání smlouvy nemohou domýšlet všechny možné situace nebo naopak počítají se zákonným pravidly, která jejich smlouvu doplní, je třeba za smluvní povinnosti považovat i ty, které sice nejsou ve smlouvě výslovně uvedeny, ale jsou dodány zákonem nebo soudem.“*¹²⁸ V tomto případě pak bude člen odpovídat objektivně.

Ke vztahu smluvní a deliktní náhrady újmy se vyjadřuje P. Bezouška s názorem, že nárok na náhradu škody je založen na několika základech s tím, že *„ve výsledku tak nejde o konkurenci nároků, ale konkurenci těchto základů.“*¹²⁹ Oba typy odpovědnosti jsou podle jeho názoru na sobě nezávislé, poškozený není limitován ve volbě jednoho z těchto titulů náhrady škody, přičemž shledává, že pro poškozeného bude procesně jednodušší domáhat se svého nároku dle ustanovení § 2913 o. z., z titulu porušení smluvní povinnosti.¹³⁰

S názorem P. Bezoušky souhlasím. Nárok na náhradu škody bude mít poškozená právnická osoba vždy jen jeden a záleží na ní, na jakém základu jej založí. Z procesních důvodů a s ohledem na rozsah odpovědnosti je však vhodnější pro právnickou osobu

¹²⁷ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář*. Svazek IX. § 2894 – 3081. Praha: Leges, 2018. s. 346 – 347.

¹²⁸ BEZOUŠKA, P. in HULMÁK, M. a kol.: *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1567.

¹²⁹ *Ibidem*, s. 1541.

¹³⁰ *Ibidem*.

volit smluvní nárok. Člen voleného orgánu pak bude odpovídat objektivně, přičemž se může zprostit odpovědnosti podle ustanovení § 2913 odst. 2 o. z.

Nemůžu tak souhlasit s názorem B. Havla¹³¹ uvedeným výše, jenž upřednostnil delikttní odpovědnost založenou na argumentu, že ustanovení § 159 odst. 1 o. z. presumuje nedbalost člena vůči právnické osobě a případná odpovědnost tak musí být nutně založena na zavinění. Presumpce nedbalosti v tomto ustanovení je totiž značně sporná, jak uvádí F. Melzer¹³² či A. Hámorská¹³³. Presumpce nedbalosti je dle mého názoru založena spíše ustanovením § 2912 odst. 2 o. z. v případě delikttního nároku s tím, že povinná osoba může tuto domněnku vyvrátit prokázáním opaku, tj. že jednala dostatečně pečlivě, *lege artis*.

Tím se však relativizuje rozdíl mezi oběma režimy odpovědnosti, neboť lze uvažovat, že při porušení povinnosti péče řádného hospodáře bude člen voleného orgánu jednat nedbale a nebude tak nutné prokazovat zavinění; stejně tak si lze představit situaci, kdy nedbalé jednání člena je v rozporu se smlouvou a odpovědnost člena tak bude objektivní.¹³⁴ Jsem tedy toho názoru, že kumulace odpovědnosti je v našem právním řádu přípustná s tím, že nárok na náhradu škody lze založit na jednom z uvedených základů, přičemž dopady této volby nebudou mít významný dopad na výsledek soudního rozhodnutí.

K otázce charakteru povinnosti péče řádného hospodáře v souvislosti s povinností náhrady škody za účinnosti občanského zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.) se však NS ČR zatím nevyjádřil, lze zmínit pouze usnesení trestních senátů. V tomto směru je nutno připomenout, že v trestních věcech soudy nezkoumají, zda je povinnost péče řádného hospodáře smluvního či zákonného charakteru, neboť trestní odpovědnost je založena (mimo jiné) vždy na zavinění, tj. subjektivně, v souladu se zásadou odpovědnosti za zavinění.¹³⁵

Ve svém unesení ze dne 21. 5. 2019, sp. zn. 6 Tdo 511/2019 posuzoval NS ČR nárok na náhradu škody poškozených osob a s tím související povinnost ručení

¹³¹ HAVEL, B. op. cit. sub 97.

¹³² MELZER, F. op. cit. sub 93.

¹³³ HÁMORSKÁ, A. op. cit. sub 102.

¹³⁴ Toho si povšimla i I. Pelikánová: PELIKÁNOVÁ, I. Právní odpovědnost i v jejích různých formách vždy dle jejího smyslu a účelu dle zákona a její současné vývojové tendence (se zaměřením především na náhradu škody) s přihlédnutím ke zvláštnostem českého práva. *Sborník XX. Karlovarské právnické dny*. 2012, ISBN 978-80-7502-078-9. s. 184.

¹³⁵ JELÍNEK, J., PELC, V., ŘÍHA, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. vyd. Praha: Leges, 2017. Student. ISBN 978-80-7502-236-3. s. 41.

jednatele společnosti za její dluhy v režimu zákona č. 89/2012 b., občanského zákoníku.¹³⁶ Při výkladu ustanovení § 159 odst. 3 o. z. a § 53 z. o. k. konstatoval: „*Obě citovaná zákonná ustanovení spojují zákonný (nikoli smluvní) vznik ručitelského závazku voleného orgánu společnosti (v posuzovaném případě obviněného v postavení jednatele jako statutárního orgánu společnosti s ručením omezeným) s porušením zákonné povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře, v důsledku čehož došlo ke vzniku škody obchodní společnosti. K náhradě této škody je volený orgán společnosti (statutární orgán) povinen.*“

V posuzovaném případě šlo o přezkum ručební povinnosti jednatele obchodní společnosti, jenž byl odvolacím soudem uznán vinným „*přečinem neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby*“ dle ustanovení § 241 odst. 1, 2 zákona č. 40/2009 Sb. (dále jen „TrZ“), kterého se dopustil tím, že neodvedl za zaměstnance společnosti podle platných předpisů zálohy na daně z příjmu a povinná pojistná, ačkoli bylo na tyto platby dostatek prostředků na bankovním účtu společnosti. Z následné argumentace v odůvodnění vyplývá, že soud svůj výrok vynesl obecně, nikoli *ad hoc*, neboť uvedený kauzální nexus v případě jednatele neshledal (konkrétně způsobení škody obchodní společnosti).

Soud tak v citovaném rozhodnutí usoudil, že péče řádného hospodáře je povinností zákonnou, nicméně k otázce režimu odpovědnosti jednatele se dále ve svém odůvodnění nedostává, neboť se zabývá pouze ověřením ručebního závazku jednatele. Svůj závěr ohledně zákonné povinnosti péče nezakládá na dalších předpokladech (např. nevychází z charakteru zastoupení) nijak ho dále podrobněji nekomentuje a nezdůvodňuje. Jelikož se v tomto případě dle mého názoru jedná o *obiter dictum*, nelze závěr soudu zcela využít pro zodpovězení otázky režimu odpovědnosti člena voleného orgánu, neboť tato část rozhodnutí nemůže mít precedenční závaznost.¹³⁷

Obdobně komentuje povinnost péče řádného hospodáře NS ČR ve svém usnesení ze dne 13. 2. 2019, sp. zn. 5 Tdo 1552/2018. „*Obviněnému bylo především vytýkáno, že nejednal s péčí řádného hospodáře. (...) Obviněný tak porušil své zákonné*

¹³⁶ Jednatel obchodní společnosti byl odvolacím soudem uznán vinným „*přečinem neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby*“ dle § 241 odst. 1, 2 TrZ, kterého se dopustil tím, že za zaměstnance společnosti neodvedl podle platných předpisů zálohy na daně z příjmu a povinná pojistná, ačkoli bylo na tyto platby dostatek prostředků na bankovním účtu společnosti.

¹³⁷ KNAPP, V. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995. Právnícké učebnice, ISBN 80-7179-028-1. s. 99.

povinnosti vyplývající z uvedených ustanovení, které byly ještě dále rozvedeny a konkretizovány ve smlouvě o výkonu funkce.“

V tomto případě bylo přezkoumáváno dovolání jednatele, který byl nižšími soudy uznán vinným trestným činem „*porušení povinnosti při správě cizího majetku*“ dle ustanovení § 220 odst. 1 TrZ, kterého se měl dopustit jako statutární ředitel akciové společnosti tím, že porušil povinnost péče řádného hospodáře (dle § 159 o. z.) a svým jednáním způsobil akciové společnosti škodu. Porušení povinnosti shledává soud v neloajálním jednání vůči společnosti, konkrétně v porušení zákazu konkurence statutárního ředitele.¹³⁸

Obdobně jako v předchozím případě NS ČR v daném případě konstatoval, že povinnost péče řádného hospodáře vyplývá ze zákona s odkazem na ustanovení § 159 odst. 1 o. z. a § 51 odst. 1 z. o. k., navíc připomíná, že se k ní statutární ředitel zavázal výslovně ve smlouvě o výkonu funkce uzavřené s akciovou společností. Povinnost péče řádného hospodáře proto označuje za zákonnou a připouští, že je možné ji blíže upřesnit smlouvou o výkonu funkce. Jelikož se soud nemusel zabývat otázkou povinnosti k náhradě škody dle občanského práva, vystačil si pouze s konstatováním zákonné povinnosti podle práva trestního.

Lze shrnout, že i po rekonstrukci považují trestní senáty povinnost péče řádného hospodáře především za zákonnou povinnost a v souladu se zásadou odpovědnosti za zavinění zjišťují i subjektivní stránku trestného činu. S ohledem na to jsou závěry trestních soudů pro zodpovězení hlavní otázky této kapitoly méně využitelné.

Pro účel této práce by bylo vhodné prozkoumat přístup judikatury civilních soudů vztahující se k problematice povinnosti náhrady škody při porušení péče řádného hospodáře. Nicméně, do uzavření tohoto rukopisu není zatím k nalezení žádný případ, na který by se vztahovala právní úprava nového občanského zákoníku. Většina případů řešící tuto otázku se odehrála ještě za účinnosti obchodního zákoníku, jenž stanovoval povinnost náhrady škody v objektivním smyslu, na rozdíl od dnešní dichotomie odpovědnosti, jak jsem popsala výše. Z tohoto důvodu bohužel nelze vycházet z judikатурních závěrů odkazující na obchodní zákoník.

¹³⁸ NS ČR považuje za prokázané, že statutární ředitel inicioval vypovězení pojistných smluv akciové společnosti s několika klienty, jimž následně zprostředkoval pojištění jako zástupce jiné obchodní společnosti se shodným předmětem podnikání se záměrem získání odměn za zprostředkování.

Při zkoumání závěrů soudů za účinnosti nového občanského zákoníku zjišťují, že soudy si při posuzování obvykle vystačí s konstatováním porušení právní povinnosti člena voleného orgánu a jím způsobené škody a k otázce režimu odpovědnosti se už nedostávají. Je tomu tak patrně proto, že rozlišení obou odpovědností nehrálo v daném případě zásadní vliv, neboť klíčová otázka řešená soudem byla položena jinak. Dalším důvodem absence komentáře k charakteru odpovědnosti však může být ten, že si někteří soudci možná zatím neuvědomili posun v pojetí odpovědnosti při porušení péče řádného hospodáře a jeho případné následky.

Obdobně tomu bylo patrně v odůvodnění rozsudku NSS ze dne 22. 11. 2016, sp. zn. 2 Afs 100/2016 – 33, v němž se soud zabýval otázkou, zda může společnost s ručením omezeným uplatnit nárok na odpočet daně z přidané hodnoty z plnění za výkon funkce jejího jednatele. Řešení této otázky záleželo na tom, zda lze činnost jednatele považovat za samostatně uskutečňovanou ekonomickou činnost ve smyslu ustanovení § 5 odst. 2 zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty. NSS tak byl nucen vymezit pojmy „osoby povinné k dani“ a „ekonomické činnosti“ dle judikatury Soudního dvora a dospěl k názoru, že je třeba vzít do úvahy nesení hospodářského rizika, tj. odpovědnosti jednatele za případnou škodu.

K povinnosti náhrady škody se NSS vyjádřil tak, že *„poruší-li jednatel svou povinnost jednat s péčí řádného hospodáře a způsobí-li tím společnosti škodu, je povinen takovou škodu nahradit.(...) Nedostatečně odborný, pečlivý či informovaný výkon funkce jednatele je spojen s povinností nahradit společnosti škodu.“*

Z této formulace by se dalo usuzovat, že NSS chápe odpovědnost člena statutárního orgánu objektivně, tj. bez prokazování zavinění. Nicméně, vzhledem k tomu, že základní otázka byla v této věci položena jinak, nemá NSS zapotřebí uvádět různé režimy odpovědnosti a vymezovat se vůči jednomu či druhému charakteru odpovědnosti. Řešení charakteru odpovědnosti by totiž v této věci nemělo žádný dopad na otázku položenou soudem.

Z výše uvedené judikatury usuzují, že problematika režimu odpovědnosti bude mít význam především v civilních věcech, nicméně její řešení s ohledem na závěry výše nebude mít na výsledek rozhodnutí soudu významný dopad. Lze tak shrnout, že ačkoli se otázka charakteru povinnosti a případné odpovědnosti zdála být velmi důležitá

s ohledem na rozsah odpovědnosti osob povinných péčí řádného hospodáře, při zkoumání jejího řešení a dalších dopadů zjišťuji, že je poněkud přeceňovanou.

2.4 Dílčí shrnutí

V závěru této kapitoly si dovolím opět dílčí shrnutí svých závěrů. Za cíl druhé kapitoly jsem si stanovila odpovědět na otázku, zda je péče řádného hospodáře zákonnou či smluvní povinností a k této otázce analyzovat přístup judikatury včetně dílčích otázek s ní spojených. Tuto otázku jsem považovala za zásadní s ohledem na proběhlé změny právní úpravy odpovědnosti. Jak jsem zmínila výše, zákonodárce nově rozlišuje mezi porušením zákonné a smluvní povinnosti s tím, že v případě porušení zákonné povinnosti nastává subjektivní odpovědnost, naopak z nedodržení smluvní povinnosti vyplývá objektivní odpovědnost. Členové volených orgánů by tak mohli být na pochybách, zda odpovídají za své jednání objektivně či subjektivně; stejně tak nemusí být jasné, na jakém typu povinnosti může právnická osoba založit svůj nárok na náhradu škody při porušení péče řádného hospodáře.

V rámci první podkapitoly jsem nejprve nastínila změny v právní úpravě odpovědnosti, k nimž došlo v rámci rekodifikace civilního práva, a představila jednotlivé skutkové podstaty, jež připadají při porušení péče řádného hospodáře v úvahu. Za účinnosti obchodního zákoníku se na rozdíl od současné právní úpravy počítalo pouze s porušením smlouvy a členové volených orgánů tak odpovídali za svůj výkon objektivně. Již tehdejší judikatura dovodila, že odpovědnost lze vztahovat pouze k řádnému výkonu, nikoli k výsledku činnosti členů. Porovnáním nových skutkových podstat odpovědnosti (dle ustanovení § 2910 a 2913 o. z.) jsem dospěla k závěru, že z příslušných ustanovení nevyplývá jasná odpověď na hlavní položenou otázku. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla věnovat svou pozornost doktrinálnímu výkladu v rámci druhé podkapitoly.

V právní doktríně se však nelze setkat s jednotným názorem k charakteru povinnosti a příslušné odpovědnosti. Autoři¹³⁹ svou argumentaci zakládají obvykle na povaze právního vztahu člena voleného orgánu vůči právnické osobě; tj. na jakém

¹³⁹ LASÁK, J. op. cit. sub 88, ČECH, P. op. cit. sub 90, jež obhajují smluvní povinnost, naopak ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B. op. cit. sub 94, jež obdobným postupem dovozují zákonnou povinnost a zakládají ji na dalších argumentech.

základu vzniká (zda ze smlouvy či ze zákona). Ze smluvní povahy dovozují smluvní povinnost a objektivní odpovědnost, ze zákonné pak subjektivní odpovědnost.

Dále se lze setkat s názorem, že zákonná povinnost péče řádného hospodáře je projevem zákonného zastoupení.¹⁴⁰ Na povaze zastoupení však rovněž nepanuje shoda, člen voleného orgánu je v právní doktríně považován za zástupce zákonného, smluvního i zástupce *sui generis*, přičemž k poslední variantě se ve své novější judikatuře kloní i NS ČR. K tomuto názoru NS ČR jsem vyjádřila jisté pochybnosti s ohledem na posun k teorii fikce právnických osob a z ní vyplývající nutnosti zastoupení právnické osoby jejím statutárním orgánem. Nicméně, vzhledem k nejasnostem v povaze zastoupení, nás ani tento postup řešení hlavní otázky nepřivádí k relevantním závěrům. Dále zjišťuji, že se s vazbou typ zastoupení – charakter povinnosti péče v judikatuře nesetkáváme, a že jde pravděpodobně o chybnou úvahu, jak vysvětluji následně ve třetí podkapitole.

V rámci třetí podkapitoly jsem dospěla k závěru, že je při zkoumání charakteru odpovědnosti nutné primárně vycházet z naplnění příslušných skutkových podstat povinnosti k náhradě škody dle ustanovení § 2910 a § 2913 o. z. Při jejich aplikaci na povinnost péče řádného hospodáře jsem dovodila, že lze uvažovat o obou typech, tj. že jedním jednáním osoby povinné v rozporu s řádnou péčí může dojít k porušení smlouvy i ochranné normy.

Tato úvaha nás posléze přivádí k problematice kumulace odpovědnosti. Z výše uvedeného výkladu vyplynulo, že kumulace v našem právním řádu přípustná je, a že lze uvažovat o obou nárocích, deliktního i smluvního, přičemž z hlediska rozsahu odpovědnosti je pro právnické osoby výhodnější zvolit nárok smluvní. V závěru se však kloním k názoru, že praktický dopad volby nároku bude omezený, neboť výsledné rozhodnutí soudu by mělo být v obou případech shodné. Je to z toho důvodu, že se při nepečlivém jednání v rozporu se zákonnou povinností presumuje nedbalost osoby povinné dle ustanovení § 2912 odst. 2 o. z., jak uvádím výše.

S ohledem na proběhlé změny v právní úpravě odpovědnosti jsem seznala, že nelze využít judikaturních závěrů vyslovených k dnes již neúčinnému obchodnímu zákoníku. Zároveň zjišťuji, že se NS ČR k otázce režimu odpovědnosti dle nového občanského zákoníku nevyjádřil, přičemž nacházím pouze několik méně významných

¹⁴⁰ HAVEL, B. op. cit. sub 97.

rozhodnutí řešících tuto otázku velmi omezeně. Oproti předchozí kapitole se tak jedná o výrazně menší počet judikátů, nicméně vzhledem k aktuálnosti dané otázky považují za nutné zabývat se přístupem soudů i v této otázce.

K charakteru povinnosti péče řádného hospodáře se za účinnosti nové právní úpravy vyjádřily zatím pouze trestní senáty, přičemž je nutné doplnit, že soudy v trestních věcech vždy zkoumají zavinění, jež je předpokladem (subjektivní) trestní odpovědnosti. V prvním případě však soud řešil nárok na náhradu škody s ohledem na povinnost ručení jednatele za dluhy společnosti dle o. z. a seznal, že péče řádného hospodáře je povinností zákonnou. Obdobně se vyjádřil NS ČR v dalším svém rozhodnutí, v němž připouští konkretizaci této zákonné povinnosti ve smlouvě o výkonu funkce.

Závěry soudů však nelze přeceňovat, neboť nebyly vysloveny v souvislosti s režimem odpovědnosti a jde tak spíše o *obiter dictum*. Další otázkou je, zda si soudci ve výše uvedených věcech již uvědomovali změnu civilní právní úpravy povinnosti k náhradě škody, či zda se řešení této otázky záměrně vyhnuli. O *obiter dictum* šlo patrně u posledně zmíněného rozhodnutí NSS, z něhož by se dalo logickým výkladem dovodit objektivní pojetí odpovědnosti. Nicméně, daný výrok byl uveden spíše jako doplněk k hlavnímu argumentu soudu, jenž směřoval k jiné řešené otázce. Přístup soudů k hlavní položené otázce je tak zatím velmi omezený a nedostatečný a bude zajímavé pozorovat, jak se k této otázce v budoucnu postaví NS ČR v konkrétní civilní věci. Jak jsem ale již nastínila výše, volba přípustného nároku a případné odpovědnosti bude mít pravděpodobně minimální dopad na výsledek rozhodnutí.

Závěr

Za cíl své diplomové práce jsem si stanovila předložit vybrané sporné otázky týkající se péče řádného hospodáře, jež jsou v posledních letech diskutované odbornou veřejností. Mým hlavním záměrem bylo analyzovat přístup judikatury k těmto otázkám a zhodnotit jej s ohledem na výklad příslušných právních ustanovení, doktrinální výklad a další teoretické a historické poznatky. Přes poměrně obsáhlou odbornou literaturu pojednávající obecně o pojmu péče řádného hospodáře jsem shledala, že je tato vybraná oblast zatím dostatečně neprobádaná a zaslouží si hlubšího poznání.

Pro dosažení cíle práce jsem se rozhodla členit diplomovou práci na dvě hlavní kapitoly dle konkrétní položené otázky. K výběru otázek jsem přistoupila po hlubším studiu odborné literatury a příslušné judikatury; úmyslně jsem pak zvolila ty otázky, jejichž řešení nebylo v právní doktríně jednotné a zároveň byl přístup judikatury vůči nim nedostatečný či dokonce pochybný.

V první kapitole jsem se proto zabývala otázkou, zda lze péči řádného hospodáře považovat za objektivní či subjektivní standard, neboli podle jakého standardu lze poměřovat jednání osob, jež jsou povinny jednat s péčí řádného hospodáře. Tuto otázku jsem považovala za důležitou především z toho důvodu, že z názorů právní doktríny ani judikatury nemusí být adresátům této povinnosti patrné, jaká míra péče je od nich očekávána. Stejně tak mohou být i sami soudci mnohdy na pochybách, zda je posuzované jednání člena voleného orgánu právnické osoby *ad hoc* v souladu s povinnou péčí řádného hospodáře.

Cílem první kapitoly pak bylo zhodnotit, jak se s uvedenou otázkou potýká NS ČR ve svých rozhodnutích. Pro kvalifikované posouzení přístupu judikatury k předložené otázce jsem nejprve představila vlastní názor k dané otázce, který jsem založila na analýze příslušných právních ustanovení, jejich výkladu a komparaci závěrů právní doktríny. Zároveň jsem vzala v úvahu teoretické a historické poznatky, k nimž jsem dospěla v rámci první podkapitoly. Seznala jsem, že jednání osob povinných péčí řádného hospodáře by mělo být poměřováno především objektivním standardem s případnou subjektivizací při aplikaci pravidla podnikatelského úsudku.

Následně jsem si dovolila kriticky zhodnotit pojetí standardu ve smyslu „subjektivního zostření“, neboť jej považuji za extenzivní výklad daného právního ustanovení, jelikož posouvá úroveň péče řádného hospodáře na úroveň péče odborné.

Takový výklad je dle mého názoru v rozporu s principem rovnosti účastníků v občanskoprávních vztazích a principem právní jistoty. Pojetí „subjektivního zstření“ objektivního standardu bylo právní doktrínou převzato ze závěrů judikatury NS ČR, které se při hlubším zkoumání ukázaly být pochybnými, neboť aplikace uvedeného standardu byla v daných věcech nadbytečná a nevhodná.

K přístupu NS ČR k otázce míry povinné péče lze shrnout, že NS ČR ve svých rozhodnutích vhodně užívá objektivního standardu péče řádného hospodáře, když jej zakládá na „*péči řádné, obezřetné, preferující zájmy společnosti*“, „*péči řádného otce rodiny*“ či „*péči průměrné osoby*“ a trvá na zachování nezbytné míry péče. Nevhodný přístup NS ČR k řešené otázce naopak shledávám v rozhodnutích, v nichž soud zakládá svou argumentaci na „subjektivním zstření“ standardu. NS ČR tak dovodil trestní odpovědnost osoby povinné péčí řádného hospodáře na základě nedodržení *de facto* odborné péče. Jsem toho názoru, že zde NS ČR rozšířil povinnosti člena voleného orgánu nad rámec zákona, což považuji za nespravedlivé a nepřípustné. Dále se s ohledem na své předchozí závěry vymezují vůči užívání termínu „*péče jako o vlastní majetek*“. Tato zjednodušená argumentace je totiž nepříhodná samotné podstatě péče řádného hospodáře, jak vysvětluji v první kapitole, a soudy by ji tak neměly nadále uplatňovat.

Druhou kapitolu jsem se rozhodla věnovat řešení druhé otázky, konkrétně tomu, zda je povinnost péče řádného hospodáře zákonnou či smluvní povinností, a dále zhodnocení přístupu judikatury k jejímu řešení. Tuto otázku jsem zvolila zaprvé proto, že jsem ji považovala za velmi aktuální s ohledem na nedávné změny právní úpravy odpovědnosti, zadruhé proto, že v právní doktríně stále přetrvávají nejasnosti k této otázce a s tím souvisejícího režimu odpovědnosti při porušení péče řádného hospodáře. Členové volených orgánů si tak nemusí být jisti, zda odpovídají za svůj výkon objektivně či subjektivně, stejně tak nemusí být právníckým osobám jasné, na jakém základu založit svůj nárok na náhradu škody.

Ačkoli jsem nezískala jasnou odpověď k položené otázce ani v relevantní judikatuře, rozhodla jsem se tuto otázku blíže prozkoumat a zhodnotit tak přístup judikatury zabývající se dílčími otázkami a dále posoudit přístup dosavadní, i když omezené judikatury. V rámci této kapitoly jsem tak nejprve hledala, jaký přístup soudu k předložené otázce by byl nejvhodnější, a zároveň jsem pátrala po relevantních

závěrech nejnovější judikatury českých soudů. Věřím, že výsledky mého zkoumání se mohou stát východiskem úvah dalších autorů a přispět tak k ozřejnění této problematiky.

Z proběhlé diskuze vyplynulo, že existují relevantní argumenty pro smluvní i pro zákonnou povinnost péče řádného hospodáře. Zastánci „smluvní povinnosti“¹⁴¹ obvykle vychází ze smluvní povahy vztahu člena voleného orgánu vůči právnické osobě, naopak zastánci „zákonné povinnosti“¹⁴² zakládají svou domněnku na tom, že vztah právnické osoby a osoby povinné péčí vzniká primárně ze zákona. Charakter povinnosti je někdy dovozován i z povahy zastoupení právnické osoby členem jejího statutárního orgánu, tj. osoby povinné péčí řádného hospodáře.¹⁴³ Na samotné povaze zastoupení se však právní doktrína rovněž neshoduje, přičemž v nejnovější judikatuře je preferováno zastoupení *sui generis*, jež jsem si dovolila následně kriticky zhodnotit.

Po zvážení všech argumentů právní doktríny a výkladu právních ustanovení upravující povinnost náhrady škody jsem dospěla k závěru, že péče řádného hospodáře může být zákonnou i smluvní povinností. Při zkoumání charakteru odpovědnosti je totiž nutné vycházet především z naplnění jednotlivých skutkových podstat povinnosti k náhradě škody dle ustanovení § 2910 a násl. o. z. Lze usoudit, že jedním jednáním člena voleného orgánu může dojít k porušení ochranné normy, tj. k nedodržení zákonné povinnosti, a přitom i k porušení smlouvy, neboť je tato povinnost nutně součástí daného smluvního vztahu, i kdyby nebyla ve smlouvě o výkonu funkce výslovně zakotvena.

Pokud člen voleného orgánu nebude jednat s péčí řádného hospodáře, je právnická osoba oprávněna po něm požadovat náhradu škody z titulu porušení smluvní i zákonné povinnosti. Jak jsem nastínila výše, nárok bude mít jen jeden a s ohledem na rozsah odpovědnosti je vhodnější zvolit nárok smluvní. Člen voleného orgánu tak bude odpovídat za svůj řádný výkon objektivně, pokud neprokáže, že mu ve splnění svých povinností bránila překážka dle ustanovení § 2913 odst. 2 o. z. Na výsledku konečného rozhodnutí by však tato volba neměla mít výrazný dopad, protože i v případě volby deliktního nároku rozhodne soudce patrně stejně, neboť při nepečlivém jednání osoby povinné je presumována nedbalost dle ustanovení § 2912 odst. 2 o. z.

¹⁴¹ LASÁK, J. op. cit. sub 88, ČECH, P. op. cit. sub 90 a další.

¹⁴² ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B. op. cit. sub 94.

¹⁴³ HAVEL, B. op. cit. sub 97.

Při hledání relevantní judikatury k hlavní otázce druhé kapitoly jsem seznala, že civilní soudy neměly zatím příležitost se touto otázkou zabývat podrobněji. Ze starší judikatury vyslovené k již neúčinnému obchodnímu zákoníku nelze bohužel vycházet s ohledem na proběhlé změny v právní úpravě odpovědnosti.

V trestních věcech lze nalézt rozhodnutí NS ČR, jež se této problematice dotýkají, nicméně je třeba vzít v potaz zásadu odpovědnosti za zavinění prostupující celým trestním právem. Trestní soudy obvykle považují péči řádného hospodáře za povinnost zákonnou jakožto povinnost vyplývající ze zákona. Obdobně argumentoval trestní soud i ve věci ručení jednatele při porušení péče řádného hospodáře v souvislosti s jeho povinností k náhradě škody, aniž by se pokoušel rozlišovat zákonnou a smluvní povinnost a zkoumal případné následky. Nastolená otázka není rovněž řešena ani v představeném rozhodnutí NSS, jehož odůvodnění je jinak velmi podrobné.

Dosavadní přístup soudů k této otázce je tudíž prozatím velmi omezený a závěry trestních soudů a NSS je nutno brát s rezervou. Jak jsem nastínila výše, povinnost péče řádného hospodáře je bezesporu zákonnou povinností. Pokud ji výše uvedené soudy zatím nepovažovaly za smluvní v režimu nové úpravy odpovědnosti, je tomu tak proto, že v dané věci by toto konstatování mělo omezený, spíše doplňkový význam a na řešení případu žádný dopad. Jsem toho názoru, že v budoucí judikatuře civilních soudů by bylo záhodno brát v potaz péči řádného hospodáře i jako smluvní povinnost. Bude jistě zajímavé sledovat, jaké konkrétní stanovisko k posuzované otázce zaujme NS ČR ve svých dalších rozhodnutích.

Prameny

Monografie a komentáře

1. BARTOŠEK, M. *Encyklopedie římského práva*. 1. vyd. Praha: Academia [Praha], 1994. ISBN 80-200-0243-X.
2. BERAN, K., ČECH, P., DVOŘÁK, B. a kol. *Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekodifikaci českého soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. ISBN 978-80-7598-043-4.
3. BOBEK, M., HOŘÁK, J., KÜHN, Z., a kol. *Judikatura a právní argumentace*. 2., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Auditorium, 2013. ISBN 978-80-87284-35-3.
4. BORSÍK, D., a HURYCHOVÁ, K. *Corporate governance: kolektivní monografie*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. [Právní rukověť]. ISBN 978-80-7478-654-9.
5. ČÁP, Z., DOLEŽIL, T., LASÁK, J., a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 9788074785375.
6. ČECH, P. a ŠUK, P. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: Ivana Hexnerová-Bova Polygon, 2016. ISBN 9788072731770.
7. ČERNÁ, S. *Obchodní právo. 3, Akciová společnost*. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2006. ISBN 80-7357-164-1.
8. ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-735-5.
9. DĚDIČ, J., LASÁK, J., KŘÍŽ, J. a kol. *Obchodní společnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Judikatura k rekodifikaci. ISBN 978-80-7478-852-9.
10. DĚDIČ, J. *Právo kapitálových obchodních společností: přehled judikatury s komentářem*. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-781-2.
11. DVOŘÁK, T. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-961-8.
12. ELIÁŠ, K., BARTOŠÍKOVÁ, M., a POKORNÁ, J. a kol. *Kurs obchodního práva: právnické osoby jako podnikatelé*. 5. vyd. Praha: Beck, 2005. Právnické učebnice. ISBN 80-7179-391-4.
13. GERLOCH, A. *Teorie práva*. 6. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, ISBN 978-80-7380-454-1.

14. HARTMANN, A., ROUČEK, F., a SEDLÁČEK, J. a kolektiv. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl 1, (§§ 1 až 284)*. Praha: Linhart, 1935. Komentáře velkých zákonů československých.
15. HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn: variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. Praha: Auditorium, 2010. ISBN 978-80-87284-11-7.
16. HULMÁK, M. a kol.: *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 2072 s.
17. HURYCHOVÁ, K., TOMÁŠEK, P. a ZVÁRA, M. *Obchodní korporace v judikatuře českých a zahraničních soudů*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3500-2.
18. JELÍNEK, J., PELC, V., ŘÍHA, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student. ISBN 978-80-7502-236-3.
19. KNAPP, V. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995. Právnícké učebnice. ISBN 80-7179-028-1.
20. LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 2400 s. ISBN 978-80-7400-529-9.
21. MANCELOVÁ, Silvia. *Loajalita a péče řádného hospodáře v akciové společnosti*. V Praze: C. H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-584-8.
22. MELZER, F. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2013. Komentátor. ISBN 978-80-87576-73-1.
23. MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894 – 3081*. Praha: Leges, 2018.
24. NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, L. *Odpovědnost členů statutárních orgánů právnických osob*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, ISBN 978-80-7598-039-7.
25. RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 2., doplněné a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-444-7.

26. SIGMUNDOVÁ, M., JANÁK, M., LOMNICKÝ, R. a kol.: *Péče řádného hospodáře v širším kontextu českého soukromého práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-411-4.
27. SOMMER, O. a SPÁČIL., J., *Učebnice soukromého práva římského*. I. a II. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. Klasická právnická díla. ISBN 978-80-7357-616-5.
28. ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání 2017. V Praze: C.H. Beck, 2017. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4.
29. ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-354-7.
30. ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7478-369-2.
31. WENIG, A. *Příručka obchodního práva*. V Praze: Československý Kompas, 1947. Právnická a hospodářská knihovna Československého Kompasu. Učebnice o právu a hospodářství.

Odborné články

32. BALÝOVÁ, L. Péče řádného hospodáře ve volených orgánech obchodních korporací ve světle rekodifikace. *Obchodněprávní revue*, 2014, roč. 6, č. 7-8, s. 212-215. ISSN 1803-6554.
33. BEJČEK, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Právní rozhledy*. 2007, roč. 14, č. 17, s. 613–624. ISSN 1210-6410.
34. BORSÍK, D. Péče řádného hospodáře a pravidlo podnikatelského úsudku bez legend. *Obchodněprávní revue*. 2015, roč. 7, č. 7-8, s. 193-205. ISSN 1803-6554.
35. BROULÍK, J. Pravidlo podnikatelského úsudku a riziko. *Obchodněprávní revue*. 2015, roč. 4, s. 161-167. ISSN 1803-6554.
36. CILEČEK, F., RUBAN, R. Nejvyšší soud ČR: K některým kritériím posuzování standardu péče řádného hospodáře. *Obchodněprávní revue*, 2017, č. 4, s. 113-115. ISSN 1803-6554.

37. ČECH, P. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. *Právní rádce*. 2007, roč. 15, č. 3, s. 4-16. ISSN 1210-4817.
38. DĚDIČ, J. Úprava konfliktů zájmů v zákoně o obchodních korporacích ve vazbě na nový občanský zákoník, *Právní rozhledy*. 2014, roč. 15 - 16, s. 524-532. ISSN 1210-6410.
39. ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, s. 298 – 333. ISSN 0231-6625.
40. ELIÁŠ, K. Variabilita života a právní schémata (K souběhu pracovního poměru s členstvím ve statutárním orgánu obchodní korporace). *Obchodněprávní revue*, 2009, roč. 1, č. 10, s. 271-278. ISSN: 1803-6554.
41. HÁMORSKÁ, A. Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rekodifikaci, *Obchodněprávní revue*, 9/2012, s. 250-256. ISSN 1803-6554.
42. HAVEL, B. Konflikt zájmů při správě obchodních korporací. *Právní rozhledy*. 2015, roč. 22, č. 8, s. 272-275. ISSN 1210-6410.
43. HAVEL, B. Výkon funkce člena statutárního orgánu, včetně smlouvy o výkonu funkce v prolnutí ZOK a ObčZ. *Karlovarské právní dny 2014. Sborník*. Praha: Leges, 2014, s. 416 a n. ISBN 978-80-7502-078-9.
44. HAVEL, B. Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku. *Právní rozhledy*. 2007, roč. 14, č. 11, s. 413–416. ISSN 12106410.
45. HOUDEK, Z. Nad charakterem porušení fiduciárních povinností člena voleného orgánu. *Časopis pro právní vědu a praxi* 4/2016, s. 541-553. ISSN 1210-9126.
46. JANOUŠKOVÁ, A. Čistě majetková újma a její náhrada v novém civilním právu. Část I. *Rekodifikace & praxe*. 2015, č. 12, s. 21 a násl. ISSN 2533-4239.
47. KNAPP, V. Soudcovská tvorba práva v socialistických zemích. *Právník*, 1969, s. 81 a násl. ISSN 0231-6625.
48. KRTOUŠOVÁ, L. Péče řádného hospodáře: odpovídá britskému konceptu duty of care, skilil and dilligence? *Obchodněprávní revue*, 10/2013. ISSN 1803-6554.
49. PELIKÁNOVÁ, I. Právní odpovědnost i v jejích různých formách vždy dle jejího smyslu a účelu dle zákona a její současné vývojové tendence (se zaměřením především na náhradu škody) s přihlédnutím ke zvláštnostem

českého práva. *Sborník XX. Karlovarské právnícké dny*. 2012, s. 184. ISBN 978-80-7502-078-9.

50. PIHERA, V. Tvrdé jádro a měkká slupka. Úvaha o odpovědnosti managementu kapitálových společností. *Obchodněprávní revue*, 5/2012. ISSN 1803-6554.
51. PÚRY, F. Možnosti trestního postihu porušení povinnosti péče řádného hospodáře o cizí majetek. *Právní rozhledy*. 2010, č. 15, s. 541 a n. ISSN 1210-6410.
52. PÚRY, F. Některé zásadní souvislosti nové úpravy soukromého práva s postihem hospodářské a majetkové kriminality, *Bulletin advokacie*. 2015, č. 9, s. 25 a n. ISSN 1210-6348.

Elektronické zdroje

53. ČECH, P. Péče řádného hospodáře. *Auditor*. 2018, roč. XXV, č. 6, s. 19. [online] [cit. 20. 10. 2019]. Dostupné z: <https://www.kacr.cz/file/5486/2018-auditor-06.pdf>
54. *Občanský zákoník. Důvodová zpráva*, s. 78 [online] [cit. 1. 5. 2019]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>
55. *Ottův slovník naučný: illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*. Praha: Paseka, 2003. [online] ISBN 80-7203-007-8. [cit. 5. 1. 2019]. Dostupné z: <http://www.archive.org/stream/ottvslovnknauni08ottogoog#page/n186/mode/2up>
56. LASÁK, J. *Pár poznámek k péči řádného hospodáře členů statutárního orgánu na prahu rekodifikace*. [online] [cit. 4. 11. 2018]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/par-poznamek-k-peci-radneho-hospodare-clenu-statutarnihoorganu-na-prahu-rekodifikace-76933.html>
57. SOHM, R., *The Institutes of Roman law*, [online] Oxford, Clarendon Press, 1892, [cit. 5. 1. 2019]. Dostupné z: <https://archive.org/details/institutesroman01gruegoog/page/n14>
58. Ústav pro jazyk český. *Internetová příručka* [online] [cit. 4. 6. 2019]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=p%C5%99ihl%C3%A9dnout>

Rozhodnutí

Nejvyšší soud ČR

Usnesení ze dne 23. 11. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1143/2005
Usnesení ze dne 1. 3. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1194/2005
Rozsudek ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006
Usnesení ze dne 27. 2. 2007, sp. zn. 6 Tdo 168/2007
Usnesení ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 5 Tdo 1412/2007
Usnesení ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 5 Tdo 747/2008
Usnesení ze dne 11. 3. 2009, sp. zn. 5 Tdo 166/2009
Rozsudek ze dne 16. 6. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2126/2009
Usnesení ze dne 19. 10. 2010, sp. zn. 5 Tdo 1138/2010
Rozsudek ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4276/2009
Rozsudek ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. 23 Cdo 5194/2009
Usnesení ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. 5 Tdo 866/2011
Rozsudek ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 29 Cdo 134/2011
Usnesení ze dne 22. 6. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1356/2011
Rozsudek ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2869/2011
Rozsudek ze dne 21. 1. 2014, sp. zn. 21 Cdo 632/2013
Rozsudek ze dne 26. 8. 2014, sp. zn. 29 Cdo 1043/2012
Rozsudek ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2631/2012
Rozsudek ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. 29 Cdo 5036/2015
Usnesení ze dne 23. 2. 2017, sp. zn. 5 Tdo 1044/2016
Usnesení ze dne 29. 3. 2017, sp. zn. 5 Tdo 1260/2016
Rozsudek ze dne 7. 8. 2017, sp. zn. 21 Cdo 1355/2017
Usnesení ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016
Rozsudek ze dne 27. 6. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3325/2016
Rozsudek ze dne 19. 7. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3770/2016
Usnesení ze dne 23. 10. 2018, sp. zn. 27 Cdo 2360/2018
Usnesení ze dne 13. 2. 2019, sp. zn. 5 Tdo 1552/2018
Usnesení ze dne 21. 5. 2019, sp. zn. 6 Tdo 511/2019
Rozsudek ze dne 23. 7. 2019, sp. zn. 27 Cdo 4593/2017
Rozsudek ze dne 11. 9. 2019, sp. zn. 31 Cdo 1993/2019

Další rozhodnutí:

Rozsudek NSS ze dne 18. 3. 2005, sp. zn. 4 Afs 24/2003

Rozsudek NSS ze dne 22. 11. 2016, sp. zn. 2 Afs 100/2016-29

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 8. 2015, sp. zn. 14 Cmo 184/2014

Právní předpisy

1. Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud, obecný zákoník občanský
2. Zákon č. 1/1863 ř. z., všeobecný rakouský obchodní zákoník.
3. Zákon č. 58/1906 ř. z., o společnostech s omezeným ručením
4. Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník
5. Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
6. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
7. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
8. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
9. Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).

Seznam zkratk:

obch. zák.	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
o. z.	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
Sb.	sbírka zákonů
sTZ	zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
TrZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
z. o. k.	zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

Klíčová slova:

Povinnosti členů volených orgánů; Péče řádného hospodáře; Judikatura českých soudů

Keywords:

Due managerial care; Duty of care, skill and diligence; Czech court case law.

Název práce v anglickém jazyce:

Duty of care, skill and dilligence in Czech court case law.

Abstrakt

Cílem diplomové práce „Péče řádného hospodáře v judikatuře českých soudů“ je analyzovat přístup judikatury k vybraným sporným otázkám vztahujících se k péči řádného hospodáře a zhodnotit jej s ohledem na výklad příslušných právních ustanovení, doktrinální výklad, teoretické a historické poznatky problematiky péče řádného hospodáře. V rámci diplomové práce jsou vybrány dvě hlavní otázky, jež jsou v současné době stále aktuální, jejichž zkoumání jsou věnovány dvě hlavní kapitoly práce.

V první kapitole je řešena otázka, zda lze péči řádného hospodáře považovat za objektivní či subjektivní standard, tj. podle jakého standardu lze poměřovat jednání osob, jež jsou povinny jednat s péčí řádného hospodáře. Na základě provedené analýzy je vyjádřen vlastní názor autorky na danou problematiku a následně hodnocen přístup Nejvyššího soudu ČR v jeho jednotlivých rozhodnutích. Kriticky je hodnoceno především pojetí péče jako subjektivního zosvětlení objektivního standardu.

Druhá kapitola je věnována problematice charakteru povinnosti péče řádného hospodáře, konkrétně otázce, zda ji lze považovat za zákonnou či smluvní s ohledem na změny v právní úpravě odpovědnosti po rekonstrukci civilního práva. Její řešení by mělo dát odpověď i na otázku, zda člen voleného orgánu odpovídá objektivně či subjektivně při porušení péče řádného hospodáře. Při řešení dílčích otázek se autorka zabývá úvahami nad implikací povahy vztahu mezi členem voleného orgánu a právní osobou a charakterem povinnosti. Dále je věnována pozornost relaci typ zastoupení – charakter povinnosti a hodnocen přístup judikatury k této výchozí otázce. Výsledná úvaha je pak založena na zkoumání jednotlivých skutkových podstat povinnosti k náhradě škody a z ní jsou dovozeny patřičné závěry, jež jsou následně reflektovány s dosavadní, byť zatím omezenou, judikaturou soudů.

Abstract

The purpose of the diploma thesis „Duty of care, skill and dilligence in Czech court case law“ is to analyze the approach of Czech courts case law to the selected issues related to the duty of care, skill and dilligence and to evaluate it with regard to the interpretation of legal regulation, doctrinal interpretation, theoretical and historical knowledge. The thesis consists of two main chapters which deals with research of two actual questions selected to the purpose of the thesis.

The first chapter deals with the question whether the duty of care, skill and dilligence can be considered as an objective or subjective standard, i.e. according to which standard should the actions of persons who are obliged to act with the duty of care should be measured. Based on the performed analysis, the author's own opinion on the issue is expressed and subsequently the approach of the Supreme Court of the Czech Republic in its individual decisions is evaluated. The concept of care as a subjective sharpening of the objective standard is critically evaluated.

The second chapter is devoted to the issue of the nature of the duty of care, specifically the question of whether it can be considered lawful or contractual with regard to changes in the law of liability after the recodification of civil law. Its solution should also answer the question whether a member of an elected body responds objectively or subjectively in case of a breach of the duty of care. When dealing with partial questions, the author follows up the implications of the nature of the relationship between the member of the elected body and the legal entity and the nature of the obligation. Furthermore, attention is paid to the relation type of representation - the nature of the duty and the approach of case law to this starting point is evaluated. The resulting reasoning is then based on examination of the obligation and the appropriate conclusions are subsequently reflected with the existing, but still limited, case law of the courts.